وقائع
شاہ معین الدین
چشتی

اطلاع۔ اس مطبع میں ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے جس کی فہرست مفصل ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہے جس کے معاینہ و ملاحظہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہیں قیمت بھی ارزان ہے اس کتاب کے تفصیل ہیچ کرکے تین صفحہ جو سادے تھے ان میں بعض کتب تواریخ انبیا و اولیا وغیرہ کی درج کرتے ہیں تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہے اس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدردانوں کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو

کتب تواریخ انبیا و اولیا فارسی

عجائب القصص۔ انبیاؤں کا احوال معجزات مصنفہ مولوی عبد الواحد۔

خزینۃ الاصفیا۔ اسمین احوال انبیا و مرسلین و ائمہ کبار و صحابہ کرام ہے و جملہ ابرار و اولیا اللہ سالک و مجذوب خانوادہ حضرات قادریہ و چشتیہ و سہروردیہ اور جسقدر خانوادے ہیں بتفاوت فرادی فرادی سب کا ذکر ہے بڑی جامع کتاب ہے دو جلد میں مصنفہ مفتی غلام سرور لاہوری۔

۱۔جلد۔ میں چار مخزن ہیں احوال انبیا و ائمہ و صحابہ تا سائر اولیا سید امام علی شاہ مجددی تک۔

۲۔جلد۔ پانچوان مخزن از حال شیخ ادہم تا حال مشتاق شاہ لاہوری۔

روضۃ الصفا۔ بڑی عمدہ کتاب مستند اول ہے مانند سبع سیارہ کے سات جلد ہیں مصنفہ محمد خاوند شاہ۔

سیر الاقطاب۔ ذکر کرامات و خرق عادات اولیاء اللہ مصنفہ شاہ اللہ دیہ۔

گنجینہ سروری۔ معروف گنج تاریخ تاریخ ولادت و وفات اولیاء اللہ اور سلاطین ہند اسلامی کا ذکر ہے از مفتی غلام سرور لاہوری۔

دبستان مذاہب۔ اعتقادات مذاہب کا بیان مصنفہ باسم نامہ نگار۔

جذب القلوب فارسی۔ مصنفہ شاہ عبد الحق دہلوی۔

حیات القلوب۔ نوادر کتب معتبر مذہب امامیہ سے ہے بہت سندی مصنفہ قدوۃ العلما ملا محمد باقر مجلسی تین جلد۔

۱ جلد۔ میں احوال انبیا کا باسناد رواۃ از آدم علیہ السلام تا حضرت عیسیٰ علیہ السلام بہت شرح و بسط کے ساتھ۔

۲ جلد۔ خاص احوال باسعادت پیغمبر آخر الزمان حضرت محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میں و بیان معجزات و غزوات۔

۳ جلد۔ بیان امامت و اثبات امامت ہر ائمہ اثنا عشر صلوات اللہ علیہم۔

تواریخ احوال انبیا و رسل اردو

قصص الانبیا۔ موسوم بہ روضۃ الاصفیا از مولوی محمد طاہر۔

ایضاً۔ خورد۔

عجائب القصص۔ مبسوط کتاب ذکر حالات انبیا و اولیا میں مرتبہ مولوی فخر الدین۔ دو جلد میں

۱۔ جلد۔ میں حالات آفرینش نور محمدی صلعم تا قصہ اسکندر فیلقوس

۲۔ جلد۔ میں تمام ذکر حضرت ختم المرسلین صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

تاریخ حبیب الٰہ۔ احوال حضرت از ولادت تا وفات مصنفہ مولوی عنایت احمد۔

فتوحات واقدی۔ علیہ الرحمہ کا ترجمہ اردو چار حصہ۔

۱۔ حصہ۔ میں مغازی الرسول۔

۲۔ حصہ۔ میں فتوح الشام۔

۳۔ حصہ۔ میں فتوح المصر۔

۴۔ حصہ۔ میں فتوح العجم۔

یہ مجموعہ کتاب عربی میں مصنفہ حضرت واقدی تھا جسکا ترجمہ اردو میں بعبارت سلیس عام فہم فرمایا۔ مترجمہ مولوی بشارت علیخان و سید محمد حسینی۔

ترجمہ فقط مغازی الرسول۔ موسوم بہ مغازی الصادقہ۔

ترجمہ فتوح الشام و فتوح المصر یکجائی۔

ترجمہ فتوح العجم۔ مسمی بہ غزوہ عرب۔

حدیقۃ الاولیا۔ اولیا اللہ کا ذکر ہر قسم کا۔ مولفہ مفتی غلام سرور۔

تذکرۃ الخلفا منظوم۔ خلاصہ فتوح الشام و المصر و العجم مولفہ حکیم امانت علی۔

تاریخ سلاطین فارسی

اکبرنامہ۔ کامل خوشخط و صحیح واضح تین دفتر۔

۱۔ دفتر۔ میں ذکر ولادت اکبر شاہ۔

۲۔ دفتر۔ میں انتظامات اور وضع تاریخ جدید الٰہی وغیرہ۔

۳۔ دفتر۔ میں فتوحات ملکی مصنفہ و مدونہ شیخ ابو الفضل وزیر اکبر شاہ۔

آئین اکبری۔ ہر سہ دفتر با تصویرات و نقشہ جات ہر آئین کے سرخ و سبز و سیاہ چھپے ہوئے

۱۔ آئین۔ خزینہ آبادی و خزینہ جواہر و دار الضرب وغیرہ۔

۲۔ آئین۔ ہر کارہائے متعلقہ صوبہ کے۔

۳۔ آئین۔ متفرقات مصنفہ و مدونہ شیخ ابو الفضل وزیر خاقان اکبر شاہ۔

تاریخ فرشتہ۔ کامل مشہور و معتبر تاریخ کی کتاب جسمیں حالات راجگان و سلاطین ہند تا عہد اکبر شاہ مشرح و مبسوط مرقوم ہیں مصنفہ ملا محمد قاسم

مہدی شاہ استرآبادی دو جلد ہر جلد علحدہ علحدہ۔

طبقات اکبری۔ اس کتاب مین زمانہ سبکتگین سے تا عصر جلال الدین محمد اکبر بادشاہ مفصل احوال ہو سات طبقہ مین مصنفہ مولانا نظام الدین احمد۔

۱۔ **طبقہ**۔ ذکر سلاطین دہلی۔
۲۔ **طبقہ**۔ ذکر سلاطین دکن۔
۳۔ **طبقہ**۔ ذکر سلاطین جونپور۔
۴۔ **طبقہ**۔ ذکر سلاطین مالوہ۔
۵۔ **طبقہ**۔ ذکر سلاطین بلاد کشمیر۔
۶۔ **طبقہ**۔ ذکر سلاطین سندھ۔
۷۔ **طبقہ**۔ ذکر سلاطین ملتان۔

حدیقۃ الاقالیم۔ بادشاہون اور اہل کمالون کا احوال اور ملکون کا جغرافیہ بتوضیح و تصریح لکھا ہوا اور کیفیت تنبیہ و تادیب سرکشان ہند کی خوب لکھی ہو مصنفہ منشی مرتضیٰ حسین۔

تزک جہانگیری۔ کہ جو بنفس نفیس خود جہانگیر بادشاہ نے ہر ایک روییداد کو اواسط سال ۱۷ جلوس تک تحریر فرمایا اس بعد تا شروع سال ۱۹ معتمد خان نے مسودات حالات ما بعد بعد ملاحظہ بادشاہ کے شامل کیے ازان بعد منشی مرزا محمد ہادی نے ترتیب دیکر دیباچہ لکھکر تکمیل کو پہونچایا۔

مفتاح التواریخ۔ حالات ہر سن کے ابتدائی احوال نبی اسلامی سے تا زمان فتح پنجاب اور ہر ایک کے احوال کے ساتھ مصارع مادہ تاریخی واقعات کے اور کتبہ عمارات اور مقابر بلدہ اکبرآباد کی تاریخین مولفہ تامس ولیم صاحب بہادر جنکو کمال درجہ کا ملکہ و فیض زبان فارسی کا کہنا چاہیے۔

اقبالنامہ جہانگیری۔ پوری کتاب تین دفتر میں ہے۔

۱۔ **دفتر**۔ مین امیر تیمور سے ہمایون شاہ تک کا حال ہو۔

۲۔ **دفتر**۔ مین اکبرنامہ کا انتخاب بعبارت سلیس حسب محاورہ اہل زبان۔

۳۔ **دفتر**۔ مین خاص تاریخی حالات جہانگیر بادشاہ کے ہین مولفہ آصف زمان معتمد خان۔

جامع التواریخ۔ جسمین ابتداے تخلیق عالم احوال پیدایش زمین و آسمان و عرش و کرسی و حالات بعثت انبیا و سائر ائمہ و خلفا و طبقات ملوک و خواقین مع جغرافیہ ہر دیار خوب تحریر کیا ہو تالیف جناب عالم علوم مولوی فقیر محمد والد جناب معلی القاب مولوی عبد اللطیف خان بہادر بالقابہ ہو۔

بعون صانع عالمین و کرم و فضل خلاق زمین و زمان
سوانح عمری و ذکر کرامات خواجۂ خواجگان معین الحق حسن سنجری ثم الاجمیری مسمی بہ
وقائع شاہ معین الدین چشتی
کہ ترجمہ باب سوم ہدایت المومنین است از تالیفات ماہر علم و فن بابو لال صاحب
در مطبع نامی منشی نولکشور بطبع زرین نقش افزود یافت
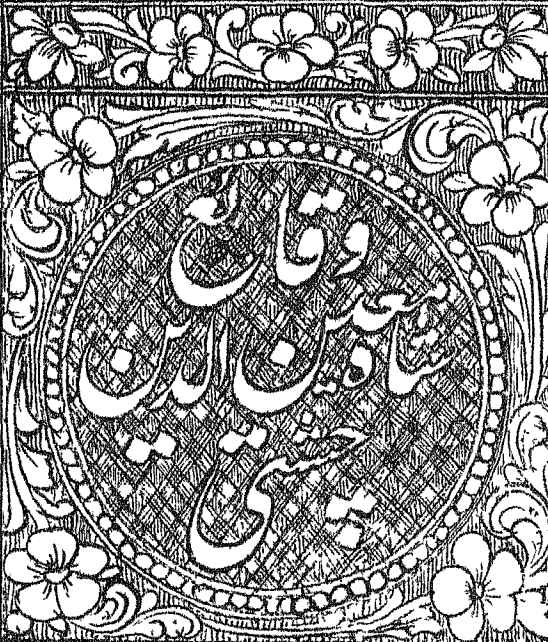
حمد خالقی که از قدرت کامله خود آنچنان اولیاء اهل دل را که لسان نطق در اوصاف
شان گنگ ست بظهور آورده که کما حقه بتحریر آمدن معلوم و ثنای کریمی که از عنایات
بالغه خود انبیاء جامعه خوبی را که زبان بیان تعریف کمالات آنان نتوان کرد پدید آورده
کماهی بیان کردن معدوم است از دست و زبانیکه بر آید * کز عهده شکرش بدر آید *
بنابران احقر العباد هیچمدان خاکسار بابو لال خلف جناب والا جاه قبله دنیا و دین
کعبه حق الیقین منشی کشوری لال صاحب منصف درجه اولی مد الله ظل افضاله متوطن
خاص مقام برکت بنیاد بلده اله آباد هنگام طالب علمی در قصبه رسرا ضلع غازیپور
از حضرت منبع جود و کرم مخزن فیض و هم قبله دنیا و عقبی کعبه اولی و اخری جناب مخدوم
انامی افاضت پناهی مرجع عالم و ولی مولوی عظمت علی صاحب ادام الله فیضهم
استناداً ارشاد بتالیف کتاب هذا صدور یافت چنانچه حقیر بتعمیل حکم محکم بتالیفش
پرداخت چون در سنه یکهزار و هشت صد و هفتاد و هشت عیسوی بانجام رسید

از حضرت استادی جابجا اصلاح پذیرفته مسمی به وقایع شاه معین الدین چشتی
گشت چشمداشت از ملاحظه کنندگان والا تبار آنکه اگر خطائی بنظر افتد باصلاحش
گرائیده آید فقط الله بس باقی هوس سخن بعد باید دانست که ترجمه باب سوم از کتاب
هدایة المعین که مصنفهٔ شیخ رحمت الله بن شیخ جمال محمد بن قطب الدین سکنهٔ دہلی
و سفینة الانبیا که ساختهٔ داراشکوه و مونس الارواح که مرتبهٔ جهان آرا بیگم بنت شاهجهان
و نسخهٔ اشجار الجمال که مصنفهٔ راجی محمد ابن راجی یار محمد و اخبار الاخیار که مولفهٔ مولوی
عبد الحق محدث دهلویست در باب بعض حالات حضرت پیشوای دین و رهنمای اهل الیقین
خواجه معین الحق والدین حسن سنجری الاجمیری و خلاصهٔ حال تولد و غیره بوده
و سفر و سیاحی و بیعت و حصول علوم ظاهری و باطنی و تشریف آوردن اوشان
بهندوستان و معارضه به پتهورا والی اجمیر برین نمط است که حضرت خواجه صاحب
سید عالی نسب و نجیب هر دو طرف بودند والد و والدهٔ شریفهٔ ایشان هر دو نسبت
بسادات عظام بسیار صحیح است و مرتبهٔ ایشان در فقر نهایت بلند و صرف بسبب
جلوه افروزی آمدن جناب ایشان در هندوستان ظهور اسلام گردید و از هدایت اوشان
کفر دلها زائل و بسیاری گمراهان براه آمدند و بعنایت الهی حضرت رسول مقبول
صلی الله علیه و سلم اوشان را منصب ولایت و هدایت مرحمت فرمودند لهذا
لقب آنجناب هند الولی مشهور است عبادت و بزرگی و محنت کشی زیاده از حد
بیانست ذکرش بموقع خود خواهد آمد معلوم باید کرد که حضرت خواجه صاحب عمده
سادات موضع چشت اند و چشت قصبه ایست از ولایت چونکه اکثر اولیاء الله
مثل خواجه ابو احمد ابدال چشتی و خواجه ابو محمد چشتی و حضرت ابو یوسف چشتی و حضرت
خواجه مودود چشتی دران قصبه جلوه نما گشته اند بنابراین سلسلهٔ آنها بنام چشتیه شهرت
یافت و حضرت خواجه صاحب هم مریدان سلسله بودند انشاء الله تعالی بیانش

بعد کرسی نسب نوشته خواهد شد و بعضی محققین و مورخین و ارباب سیر و راویان هم
نوشته اند که حضرت ممدوح به قصبهٔ سنجر پیدا شده اند و بعضی می نگارند که بقصبهٔ اصفهان
الا هر دو قول غیر معتبر اند از روی کتب و تحریر اجماع صحیح و درست نیست که ولادت
ایشان بشهر سجستان گردیده و درین شکی نیست و بسنه پانصد و سی و هفت هجری ۵۳۷
خواجه صاحب متولد شده اند و پرورش و نمائش بخراسان یافتند و کرسی نسب نامه
اینست که حضرت خواجه بزرگ بن حضرت مولانا غیاث الدین بن احمد حسن سنجری
بن حضرت سید حسین احمد بن حضرت نجم الدین طاهر بن سید خواجه عبد العزیز حسین
بن سید امام محمد مهدی بن سید امام حسن عسکری بن حضرت خواجه ابراهیم بن سید
امام نقی بن سید امام محمد تقی بن امام علی موسی رضا بن امام موسی کاظم رضا و چونکه
امام موسی کاظم امام هفتم از ائمه عشریه اند لهذا حضرت خواجه صاحب را سید کاظمی
میگویند و موسی کاظم بن امام محمد جعفر صادق بن حضرت امام محمد باقر بن حضرت
امام زین العابدین بن امام سید شهدا حضرت امام حسین شهید کربلا بن حضرت
امیر المومنین حضرت علی کرم الله وجهه فقط و والد ایشان حضرت غیاث الدین احمد
مشائخ عالی نسب و کامل بودند و اکثر مشائخ کبار و صاحب حال را دیده اند و بسنه
پانصد و پنجاه و دو ۵۵۲ برحمت حق پیوستند و مزار شان متصل دروازهٔ شام و زیارت گاه
خاص و عام است حالا نیز اکثر طالبان از مزار مبارک فیض یاب میشوند و نسبت والدهٔ
شریفه عالی بحضرت امام حسن خلف میر تقی علی می پیوندد و ازین جهت ایشان را سید
حسنی الحسینی میگویند و اسم شریفه والدهٔ شان بی بی ماه نور بود الغرض اصالت و نجابت
و سیادت و شرافت حضرت خواجه بزرگ اعلی و افضل است و نسبت ارادت و بیعت
حضرت خواجه صاحب برسول مقبول صلی الله علیه و سلم میرسد تفصیلش اینکه حضرت
خواجه صاحب مرید خواجه عثمان هارونی مرید حضرت خواجه حاجی شریف زندنی مرید

خواجه مودود چشتی مرید پدر خود حضرت خواجه یوسف چشتی مرید خواجه محمد چشتی خال
او شان و آن مرید پدر خود خواجه ابو احمد ابدال چشتی مرید حضرت ابو اسحق شامی
مرید شیخ ممشاد علو دینوری مرید شیخ هبیرة البصری مرید حضرت شیخ حذیفه مرعشی مرید
حضرت شیخ ابراهیم ادهم مرید حضرت فضیل عیاض مرید حضرت خواجه عبد الواحد زید
مرید حضرت شیخ حسن بصری مرید حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه مرید و خلیفه
حضرت سرور آخر الزمان رسول خدا صلی الله علیه وسلم فقط باید دانست که وقتیکه
والد شریف حضرت خواجه بزرگ رهگرای جنت شدند حضرت خواجه صاحب بعمر پانزده
سال بودند و از میراث پدر یک پن چکی و باغی بود بران قابض شدند و از ان
بسر اوقات مینمودند و شب و روز بیاد الهی مصروف و مشغول می بودند و دران
ایام مجذوبی ابراهیم قندوزی نام دران قصبه بودند بظاهر دیوانه و بباطن کامل زمانه
اتفاقا روزی خواجه صاحب خیابان وغیره در باغ میساختند که آن مجذوب از در
درآمد خواجه بیچ تیشه از دست بیفگندند و استقبال نموده بکمال تعظیم زیر درختی
سایه دار برای نشستن گفتند و میوه های چند اقسام در سبدی چیده بطور ضیافت
پیشکش فرمودند ابراهیم مجذوب به خرمی تمام چند میوه ها تناول فرمود و حضرت
خواجه صاحب پیش او نشسته بودند و مجذوب عمدی کنجلی برآورده بدهن خود
انداخت و آنرا از دندان ریزه ریزه کرده بحضرت خواجه صاحب داد و گفت که بخور
حضرت خواجه را خوردن همان بود و غلبه انوار باطنی شان و محبت و علائق دنیوی
از دل رفتن همان و باغ وغیره که در قبضه تصرف بود همه را فروخته و زر قیمتش نقد
بفقرا و مساکین داده خود هم راه ولایت طلبی شتافتند فصل هنگامیکه خواجه صاحب
تارک الدنیا گشته بارادهٔ استحصال علوم ظاهری و باطنی غریب الوطنی اختیار فرمودند
اول بسمرقند و من بعد به بخارا رفتند و در آنجا بخدمت مولانا حسام الدین بخاری

تا بیست و چهار سال تحصیل کل علوم ظاهری و حفظ کلام الله شریف نمودند و بعد
از این شوق حصول علوم باطنی که مراد به کشف و کرامات و وصل و قربت است در دل
افتاد و از انجا عازم عراق و عجم شدند و سیر کنان به قصبه هارون رسیدند و آن قصبه‌ای
ست که از قصبه هارون به بغداد تشریف بردند و در انجا از پیشوای اهل یقین
رهنمای سالکان اهل تمکین مقتدای اهل شریعت عارف خواجه عثمان هارونی که درویش
صاحب کمال غرق دریای وصال بودند ملاقات شد چنانچه در حال ایشان نوشته
اند منقول است که در سفری روزی به ملک آتش پرستان رسیدند در انجا آتشکده بود
بسیار کلان که هر روز بیست گردون هیمه می آوردند و روغن و مال و غیره را که معمول
گبران است انداخته می‌شود و دران همه انداخته می‌پرستیدند در انجا خواجه عثمان
هارونی نشسته و خواجه صاحب روزه میداشتند وقت افطار در رسید خادم
خواست که آتش آورده برای افطار طعامی پزد دیگران از راه تعصب خادم را
آتش از آتشکده ندادند او باز آمده عرض حال کرد جناب ایشان بعد وضو متوجه
آتش خانه شدند شخصی مجوسی سردست آن آتشکده مختار نام که طفلی هفت ساله در بغل داشت
استاده بود از وی پرسیدند که چه وجه پرستش آتش میکنی و طاعت خدا نمیکنی
که او فیاض کون و مکان است و خلائق همه پدید ساخته اوست چرا نمی‌پرستی
مختار گفت که نزد ما رتبه آتش از همه اعلی است و فردای قیامت پرستندگان خود را
از سوختن محفوظ خواهد داشت حضرت فرمودند که ای مختار از مدتی این آتش را
همی پرستی بتوانی که آتش بدست گیری یا دست در آن اندازی مختار جواب داد که
خاصیت او سوزانیدن است چرا نخواهد سوزانید این محال است جرئت ندارم که آتش
بدست بردارم و یا دست را در آن اندازم حضرت خواجه عثمان هارونی بعد شنیدن
این کلام طفل را از دست مختار بسرعت تمام بگرفتند و خود را با آن طفل در آتش

انداختند

بیفگنند و آیت برداً و سلاماً الخ ابراهیم علیه السلام را وقتیکه نمرود او بشانرا
در آتش انداخت نازل شده بود میخواندند و به آن آتش بستا و رسی میفرمودند همه
کبران فریاد و واویلا برآوردند چون این کرامت بدیدند بعد دیر بسیار حضرت مع
آن طفل از آتش بیرون آمدند الا داغ دود هم بجسم و لباس شریف و آن طفل پسر
بود مختار و قبائل او از خواجه و آن پسر را گرفته پرسیدند که چگونه در آتش بودی و در آن
چه دیدی آن طفل بکمال بشاشت و فصاحت جواب داد که چندین انفاس میسر که
این کس هیچ رنجی و گزندی بمن نرسید بلکه جای آرام و آسایش چمن و گلزار میسر و
دماغ از خوشبوهای متنوعه معطر بود با مشاهدهٔ این ماجرای حیرت افزا آن همه آتش
پرستان ایمان و اسلام آوردند و آن آتشکده معبد خود را خوار و بیقدار کردند حضرت
خواجه مختار را بنام عبدالله و آن پسر را بنام ابراهیم نامزد فرمودند عاقبت الامر این
هر دو از اولیای کبار شده اند و حضرت خواجه عثمان هارونی در آنجا دو سال و شش ماه
مقیم بودند القصه حضرت خواجه معین الدین چشتی درین عرصه به قصبه هارون رسیدند و
در کتاب انیس الارواح که مصنفهٔ حضرت خواجه است در احوال خود نگارش میفرمایند هنگامیکه
از قصبه هارون به بغداد رسیدم از مسکنه انجام استفسار کردم که درین شهر کدامے
بزرگ صاحب کشف و کرامات تشریف میدارند بایشان گفتند حضرت خواجه عثمان
هارونی را به بیان قطب الوقت نشان دادند پس بخانقاه مبارک رفتم آنوقت
آنجناب بمسجد خواجه جنید تشریف برده بودند من هم در آنجا رفتم و ملاقات کردم و
دران ایام سن شریف پنجاه و دو سال بود حضرت پیر دستگیر مرا فرمودند که دوگانه
نماز بگذار که در رکعت اول سورهٔ فاتحة الحمد لله هزار بار و سوره اخلاص قل هو الله احد
یکبار و در رکعت دوم سوره فاتحه یکبار و سوره اخلاص قل هو الله احد هزار بار
بخوان حسب ارشاد دوگانه بگذاردم من بعد فرمودند رو بقبله نشسته سورهٔ بقره

سورهٔ اول کلام مجید است از اول تا آخر بخوان و بعد ازان سه‌ها و چهار بار کلمه سبحان الله
بگو بعد تعمیل این ارشاد حضرت پیر دستگیر دیقیقه شده دستم گرفتند و فرمودند که بیا تا
ترا بدرگاه حق جل جلاله برسانم این گفتند و از تارک مبارک کلاه برداشته بر سرم
نهادند و ایما شد که هزار مرتبه سورهٔ اخلاص بخوان چنانکه آنرا ختم نمودم فرمان کردند
که بنشین ندانم چند یک شب و روز مجاهده است برو و امروز شب را بعبادت گذار
چنانچه بعد بجا آوردنش بخدمت پیر و مرشد حاضر شدم اشاره بنشستن فرمودند من بعد
ارشاد گردید که سوی آسمان بنگر چون نگریستم استفسار فرمودند که چه می‌بینی بعرض رسانیدم
از عرش معلی تا تحت الثری حجابی باقی نماند ایما گردید چشم خود ببند بعد بند کردن چشم
فرمودند که بکشا بکشادم حضرت پیر دستگیر دو انگشتان خود را است نموده فرمودند
که درین چه می‌بینی گفتم مرشدا این انگشتان جام جهان نما که عالم هیجده هزار بنظرم
می‌آید ازان گاه بود در انتعاش و سرور فرمودند که معین الدین کار تو انجام یافت
رو در آنجا خشتی گلی افتاده بود برداشتنش ارشاد شد چون برداشتم آن خشت گل
خشت زر گردید انرا جهت صدقه فقرا و مساکین فرمودند چون بعد تعمیل این ارشاد
بخدمت عالی رسیدم حکم گشت کای معین الدین ترا بخدا سپردم اختیار نمائی فقر و فاقه
خود قصیده بجان برگزیدم و بصحبت خود لیاقت نازیدم بعد چند سال ادو سفر که شد
چون از انجا روانه شدند کمترین همراه رکاب بود در روزی در شهری گذر افتاد در آنجا
ملاقات باشد متحیر و حیران چون چند روز در صحبت ایشان ماندیم معلوم شد
ازان شهر اقتدا می‌جویند درین دار ناپایدار از دنیا و مافیها خبری ندارند بعد ازان
بطرف که روانه شدیم چون بمنزل مقصود رسیدیم حضرت دستم گرفته و بمیزاب کعبه معظمه
استاده فرمودند که پروردگارا معین الدین را حواله کردم دعا فرمودند که آوازی
از غیب رسید که قبول نمائی در جوابش آوازی آمد که ای معین الدین را

قبول فرمودم شیخ تاج الدین از مولانا شیخ شهاب الدین سهروردی میگویند که
دران زمان من هم ایستاده بودم که آوازی از غیب برآمد که ای معین الدین مست الهی
هستم از تو و بخشیدم ترا و اهل نسبت ترا پس ازان عزم مدینه منوره شد چون قریب روضه مبارکه
رسول مقبول صلی الله علیه وسلم رسیدیم حضرت پیر و مرشد بنده فرمودند السلام علیک
یا رسول الله صلی الله علیه وسلم از انجا جواب برآمد وعلیکم السلام یا قطب المشائخ
و از ان روز لقب حضرت پیر و مرشد قطب المشائخ گردید و بحکم حضرت پیر دستگیر و شیخ شیوخ
من هم سلام کرده بودم و در انجا نیز مرا حضرت صاحب فرمودند که کارت انجام یافت
آداب بجا آوردم و دو رکعت شکرانه گزاردم ترجمه انیس الارواح ختم گردید دیده واقعات
از دلیل العارفین حضرت خواجه قطب الدین بختیار اوشی میفرمایند که هم صحبت
پیر دستگیر ما هر صغیر و کبیر حاضر بودیم فرمودند که هنگامے در سفر مدینه منوره شیخ اوحد الدین
کرمانی همراه ما بودند در شهر دمشق که در انجا بیست صد انبیا مدفونند در وای حاجت
حاجتمندان میشود زیارت مزار انبیا علیهم السلام حاصل نمودیم و فوائد بسیار از
ملاقات بزرگان زنده نیز بدست آوردیم روزی در مسجد حضرت قطب المشائخ
پیر دستگیر و شیخ اوحد الدین کرمانی و شیخ محمد عارف و دیگر فقرا نشسته بودند ذکر بود که اگر
درویشی صاحب کمال بود باید که دعوی کمال خود نکند چرا که دعوی کمال دلیل نقصان
اوست و افشای راز خالق بر خلائق معیوب بعد ازین محمد عارف گفتند که بروز قیامت
درویشان را معذور خواهند داشت و از ایشان درگذر خواهند نمود و از توانگران
و مالداران باز پرس خواهد گردید کسی را این سخن ناگوار افتاد گفت در کدام کتاب نوشته
محمد عارف را نام کتاب یاد نبود و باید غور و تامل گفتند که در کشف المحجوب نوشته است
او گفت که تا کتاب به چشم خود دیده نیاید اعتبار در انشاء آن زمان خواجه محمد عارف سر
گفتند که الهی کتاب بکیسه بندگان خود را از دید انش مشاهده نماید کسی نگشته بود

همانندم فرشتگان بامر الٰهی جائیکه این فرمان نوشته بود بنظرش گذرانید نه بمجرد مشاهدهٔ اش
سر بقدم خواجه صاحب نهاد و اقرار نمود که کشف و کرامات مردان خدا حق ست
و من بعد همه ها گفتند که هر که در فقر رتبه و کمالی بهم رسانیده باشد درینجا ظاهر کند پس
حضرت قطب المشائخ خواجه عثمان هارونی از زیر مصلی چهار قراضهٔ زر برآورده
درویشی را دادند که برو و از بازار فالودهٔ گرم بیار شیخ اوحدالدین کرمانی بطرف
شاخی خشک که نزدش نشسته بودند نگاه کردند بفور معاینهٔ آن هیزم خشک سبز
و شاداب گردیده شاخ زر شد اما حضرت خواجه صاحب میفرمایند که بحضور پیر خود
اظهار کرامات را گستاخی دانسته خاموش نشسته بودم وقتیکه حضرت پیر و مرشد اشارهٔ
بجانب ما فرمودند آندم چهار نان از زنبیل خود برآورده به فقیریکه نهایت گرسنه بود
و بسبب شرم و حیا باکسی نگفت دادم یعنی از باطنش خبردار گشتند و خواجه محمد عارف
فرمودند که تا زمانیکه در درویشی چندین قوت بهم نرساند درویش گفتنش نباید بعد
چندی با حضرت پیر و مرشد در بغداد تشریف آوردند و در آنجا با بزرگی خواجه جنید نام
ملاقات شد که سن یکصد و چهل سال رسیده بودند و یک پای اوشان لنگ بود و سبب
پای لنگ پرسیده شد فرمودند که روزی بخواهش نفسانی از گوشه بر خاست
بیرون رفتم آوازی از غیب برآمد که ای مدعی درمیان ما و تو همین عهد بود که
دفا کردی بسمع این کلام هوش درباختم و نفس لعین را سزا دادم که پای خود از کار
تراشیدم تا آئنده بهوای نفسانی نه پردازد و هنوز ندامت و خجالت باقی ست
که فردای قیامت جواب این سوال چه خواهم گفت و بمقابل درویشانی که به مراتب
حلیهٔ خویش نازان خواهند بود من آلودهٔ خواهش نفسانی و فرسودهٔ حرکات شیطانی
چه رو خواهم نمود و از آنجا به بخارا آمدیم در آنجا از بسیاری مردان خدا ملاقات گردید
که وصف و تعریف اوشان خارج از دائرهٔ تقریر است بزرگان گفته اند تا وقتیکه

مرید بحالت پیر فائز نگردد زینهار با حق نرسد که سبب کار از کار جدا نیست پس پیر که
واصل راه خداست از خدا جدا نیست و بنده نیز در سفر و حضر همراه پیر و مرشد بود
و از برکت انفاس متبرکهٔ اوشان کار خود سرانجام نمودم و زمانیکه حضرت پیر و مرشد
از سفر بار دیگر در هارون رسیدند تا بیست سال در اعتکاف نشستند و بعد از ان
رونق افروز بغداد شدند و سیر تمام جهان فرمودند آورده اند که حضرت قطب المشائخ
از خواجه صاحب فرمودند که تا چند مدت از گوشهٔ عزلت بیرون نخواهم آمد باید که شما
هر روز وقت چاشت نزدم بیائید تا از سلوک فقر آگاه شوید که بعد ازین یادگار باشد
و حضرت قطب المشائخ سی ۲۹ و نه روز در اعتکاف بودند و پیوسته خواجه صاحب حاضر خدمت
میشدند درین عرصه آنچه حضرت قطب المشائخ خواجه عثمان هارونی رضی الله عنه فرمودند
آنرا خواجه صاحب بحیز تسطیر آوردند که بر موقع خود نوشته خواهد شد در کتاب انیس الارواح
در مجلس بیست و هشت قلمی است که بروز بیست و هشتم حضرت قطب المشائخ فرمودند که
ای معین الدین ترا تعلیم معقول داده شده است باید که آنچه بتو آموخته ام فراموش
نگردد و عامل آن باشی تا که بروز قیامت و نشر بروی مردان شرمنده و خجل نشوی
و عصا و مصلی و هرچه پوشیده بودند مارا عنایت فرمودند و گفتند کسی را که نیک
خواهی پنداشت در گردنش خواهی انداخت و باز در عبادت مشغول گشتند و خواجه
صاحب آداب بجا آورده رخصت شدند و بعمر هفتاد و دو سال حضرت قطب المشائخ
فرمودند که ای فرزند آنوقت رسیده که تنها سیر نمائی و باید که در آبادی قیام نپذیری
و طمع را با خود راه مده و چیزی از خلق مخواه و از دیدن مجلسها یکه خواجه صاحب نوشته بودند
نهایت خوش شدند خواجه صاحب سر به قدم پیر و مرشد نهادند اوشان بسیار تسلی فرمودند
و بخدا سپردند خواجه صاحب زار زار گریان از خدمت بابرکت رخصت شده روانه
ماوراء النهر گردیدند از انجا بعد چندے بقصبه آوش رفته اسلام را رونق بخشیدند

و والد حضرت قطب الدین ایشان را بعمر چهار سال و چهار ماه گذشته انتقال فرموده بودند
و والدهٔ اوشان حضرت ممدوح را بخدمت خواجه صاحب عرض نمودند که این طفل را
بطور تبرک بسم الله آموزید چون خواجه صاحب لوح بر داشته خواستند که بسم الله نویسند
که آوازی از غیب بر آمد که ای معین الدین تامل کن که قطب الدین را تعلیم علوم ظاهری قاضی
حمید الدین ناگوری خواهد ساخت و از تو او را تعلیم علوم باطنی خواهد شد بمجرد
اصغای این کلام خواجه صاحب لوح از دست نهادند همه حضار مجلس در تعجب ماندند
زیرا که آن ندای غیبی بگوش آنها نرسیده بود باز آوازی از غیب بگوش قاضی
حمید الدین ناگوری افتاد که زود تر بقصبهٔ اوش برس و قطب الدین را تعلیم علوم
ظاهری کن قاضی صاحب بسمع این سخن چشم خود بند ساختند چون کشادند خود در قصبهٔ
اوش یافتند هماندم بخدمت خواجه صاحب حاضر شده آداب بجا آوردند ایشان
لوح بر داشته بدست قاضی صاحب نهادند چون اوشان پرسیدند که چه نویسیم
خواجه قطب الدین جواب دادند که از سُبْحَانَ الَّذِیْ اَسْرٰی بِعَبْدِهٖ لَیْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
اِلَی الْمَسْجِدِ الْاَقْصٰی حضرت رقم فرمایند اوشان گفتند این پارهٔ پانزدهم است گفتند
که پارهای ما قبل بالکل مرا یاد هستند زیرا که حضرت والدهٔ ماجدهٔ مرا نصف کلام مجید
حفظ بوده اوشان تلاوت میفرمودند من در شکم بودم آنچه شنیدم یاد داشتم حفظ
کردم جواب دادند که اگر یاد داری گوش گذار من نمائی ایشان بکمال فصاحت
و اداء تمامی قواعد تلاوت چون مد و شد و اعراب و اخفا و اظهار و وصل و فصل
وغیره بخواندند قاضی صاحب بسیار تحسین و آفرین کردند و سبحان الذی تا آخر نوشته تعلیم
کردند حضرت ممدوح تمام کلام مجید در چهار روز حفظ فرمودند قاضی صاحب گفتند که تو
دوست و مقبول خدا هستی گویا حق سبحانه و تعالی خود ترا تعلیم میفرماید این گفتند و
خواجه قطب الاسلام را حواله خواجه صاحب نمودند و رخصت شدند بعد چند مدت

رہگرائے پنجاب شدند و در آنجا از شیخ میران محی الدین جیلانی و شیخ ابی محمد سلطان
عبد القادر جیلانی ملاقات گردید و در آن شہر تا پنج ماہ و ہفت روز قیام پذیر بودند
و حجرہ تیار کنانیدند کہ ہنوز قائم و زیارتگاہ خاص و عام است و جیلان شہر نسبت
نزد کوہ جودی کہ در انجا کشتی حضرت نوح علیہ السلام رسیدہ بود و شیخ محی الدین در انجا
قطعہ زمین خریدہ برای سکونت خویش و اقربا عمارتی نو تیار کردند و در انجا قیام پذیر
گشتند چنانچہ اولاد و احفاد ایشان ہنوز دران سرزمین رخت اقامت دارند راویان
معتبر نوشتہ اند کہ در بغداد جائیکہ مزار شریف و از جیلان شصت منزل است روزی
حضرت خواجہ صاحب حضرت میران محی الدین را فرمودند کہ برای چنین کلمات گوشہ
باید فرمودند کہ مراد و چیز مانع گوشہ است یکی آنکہ اجازت مرشد نیست و دیگر آنکہ با کسیکہ
سخن گوید اول تجربہ نماید کہ محرم است یا نی اگر ہست راز با او بگوید و اگر نیست نگوید و بعد
ازین محفل برخاست گردید حضرت خواجہ رخصت شدہ بر دولتخانہ تشریف آوردند و چلہ
کشیدند آن حجرہ ہنوز زیارتگاہ است و حضرت پیران پیر محی الدین محبوب سبحانی ہمشیرزادہ
خواجہ اند و ایشان از اولاد امام حسین علیہ السلام اند و حضرت محبوب سبحانی از اولاد
امام حسن علیہ السلام و در شعری تاریخ تولد و انتقال ہر دو می برآید و آن اینست شعر
ستینش کامل و عاشق تولد ۔ وصالش وان تو معشوق الٰہی ۔ یعنی سال تولد
چہار صد و ہفتاد و یک و عمر نود و یکسال و سنہ وفاتش پنج صد و شصت و دو است
می گویند کہ روزی حضرت خواجہ وضو میفرمودند پیرزنی نالان و گریان در آمد
و گفت کہ حاکم اینجا فرزندم را براہ تعدی بدار کشیدہ است چون تامل فرمودند از الہام
غیبی معلوم شد کہ دعوایش راست است پس برخاستند و ہمراہش شدند ہمہ مردمان
متحیر و متعجب شدند کہ خلاف عادت چگونہ متوجہ این امر شدند خواجہ رحمۃ اللہ علیہ قریب
دار رفتہ لحظہ بران طفل مردہ نظر میکردند و چیزی بکمال آہستگی می خواندند کہ کسی نشنید

متن بعد فرمودند که ای طفل مظلوم اگر فی الواقع بی جرم هستی بحکم باری تعالی از زیر دار
جبیا و عم و برشفقت خویش متوقع ساز در حال سرش که بر زمین افتاده بود برگردنش
بجا گرفت و آن طفل بیجان از سر نوجان یافته از دار فرود آمده بر قدم خواجه سر نهاده شکر
پروردگار بجا آورده و ایشان پیر دعا درش نموده روانه خانقاه شدند و بعد ازین بغداد
تشریف آوردند و مدتی بصحبت شیخ ضیاء الدین پسر شیخ شهاب الدین بودند و شیخ
اوحد الدین کرمانی با حضرت خواجه رح اعتقاد راسخ میداشتند بلکه شیخ حسام الدین
خلیفه مولانا جلال الدین رومی می نگارند که ایشان مرید و خلیفه حضرت خواجه بودند
و تاریخ ششم ماه رجب سنه [illegible] هجری خواجه به بغداد تشریف آوردند و بمسجد فقیه ابو اللیث
[illegible] شیخ اوحد الدین کرمانی با خواجه بیعت نمودند چنانچه شیخ محمد اصفهانی
در آن زمان موجود بودند و حضرت کلاه چهارترکی که بر فرق مبارک داشتند بسرم
نهادند و فرمودند که بعد بیعت تا بیست و چهار سال بخدمت ایشان بودم و در سفر و حضر
همراه بوده ام و در انوار السالکین مجلس دیگر نوشته است که از حضرت خواجه قطب الدین
حکایت کرده اند که حضرت خواجه در اعتقاد پیر و مرید فرمودند که خلیفه بغداد درویشی
را بجرمی حکم قتل کرد چون او را رو بقبله کردند و سیه دل خواست که سرش از تن جدا
نماید فقیر روی خود را از طرف قبله بگردانید جلاد گفت که وقت مردن روی اهل اسلام
بطرف کعبه باشد تو چرا اکنون روی از آن جانب گردانیدی درویش گفت زنهار
روی خود را از کعبه نگردانیده ام بلکه بسمت کعبه ساخته ام سر خویش گیر ترا ازین
نقطه چه حاصل چون مردمان در استفسار مبالغه نمودند درویش گفت که مزار پیر ما اینجا
است و در حقیقت پیر کعبه مرید است در این اثنا حکم خلیفه رسید که درویش را رها کنید
[illegible] فرمودند که اعتقاد مرید به پیر چنین باید که از هیچ مهلکه نجات یافت
در فوائد السالکین حضرت فرید الدین گنج شکر نوشته اند که حضرت خواجه قطب الدین [illegible]

که روزی بخدمت خواجه رحمة الله علیه حاضر بودم و بسیاری اولیاء الله جمع بودند که
شخصی اجنبی آمد و سر بر قدم خواجه صاحب نهاد و گفت که قصد بیعت دارم فرمودند
که آنچه گوییم اگر بجا آری چه مضایقه گفت محکوم و تابع ام آنچه ارشاد شود بدل و جان
قبول است فرمودند که بگو لا اله الا الله چشتی رسول الله او بی تامل بگفت خواجه صاحب
توبه و استغفار کنانیدند و سلسله عنایت فرمودند و ایما کردند که دایم لا اله الا الله
محمد رسول الله بر زبان داری برای آزمایش تو این سخن گفته بودم ورنه مرا با
پیغمبری چه نسبت من از خاک بوسان آستانه فیض نشانه حضرت رسول مقبول
صلی الله علیه وسلم هستم **نقل** در فوائد السالکین از قطب الدین بختیار اوشی منقول است
که وقتی شهاب الدین سهروردی و شیخ محمد کرمانی و شیخ محمد اصفهانی و مولانا
بهاء الدین بخاری و مخدوم زاده شیخ برهان الدین و مولانا محمد بغدادی و
خواجه اجل و شیخ اجل سیف الدین و شیخ محمد چشتی و شیخ اوحد الدین کرمانی و شیخ
برهان الدین غزنوی و شیخ جلال الدین تبریزی و شیخ برهان الدین چشتی و شیخ احمد
واحد و خواجه سلیمان عبد الرحمن و دیگر بزرگان اطراف و جوانب موجود بودند و
در آن زمان حضرت پیر و مرشد مناقب حضرت قطب المشائخ میفرمودند از انجمله فرمودند
که حضرت بر زبان معجز بیان می راندند که وقتیکه خواجه مودود چشتی را خواهش طواف کعبه
شدی فرشتگان بحکم ایزد تعالی خانه کعبه را برداشته جاییکه خواجه صاحب بودندی [illegible]
نهادندی و بعد فراغ نماز باز بجای خود بردندی و خواجه قطب الدین از خواجه حسن
نقل میکنند که خواجه حذیفه مرعشی تا هفتاد سال در گوشه بیاد الهی مصروف بودند و بیرون
نمی آمدند و حاجیان هر سال می گفتند که خواجه ممدوح را وقت طواف کعبه و بیت المقدس
میفرمودند دیده ایم پس از آن از زبان [illegible] از مضافات ایران
چهارم ملک عراق عجم تشریف آوردند و از شیخ یوسف همدانی ملاقات شده بود

رونق افزاے تبریز که از اقلیم چهارم ملک ایرانست گشتند و از شیخ ابو سعید
شمس تبریزی که پیر شیخ جلال الدین تبریزے اند ملاقی گشتند و در حال ایشان
شیخ نظام الدین بداؤنی مینویسند و بداون قصبه ایست از اقلیم سوم ملک هند
که اوشان مجذوب بودند و نیز مریدهای کامل داشتند و نهایت عالی مرتبت بودند
و در انجا از خواجه صاحب شیخ محمد اصفهانی ملاقات گردید و خواجه در شهریکه رسیدندے
بگورستان خرد کش شدندی و پیوسته دو ختم کردندی و سلطان المشائخ میگویند
که خواجه رحمة الله علیه ریاضتها بسیار میفرمودند که ادنی ترین ریاضتهاے اوشان
این بود که بعد هفته یک نان جوین بوزن پنج درم یعنی هفتده و نیم ماشه در آب تر کرده
بخوردندی و پارچه استردار پوشیدندی و حضرت عثمان هارونی رضی الله عنه اکثر
اوقات فرمودندی که بسبب بیعت معین الدین سجزی حاصل کردم و او در خاندانم
بر اول و آخر سبقت خواهد برد و نهایت بلند پایه خواهد گردید بعد ازان بخرقان تشریف
آوردند و از شیخ ابو الحبیش که دران شهر شیخ وقت بود ملاقی گردیدند و من بعد در شهرے
که شیخ ابو سعید ابو الخیر رضه اقامت داشتند تشریف برده ملاقات فرمودند و تا
دو سال درین گروه میگردیدند زان بعد در استرآباد تشریف آورده از شیخ
ناصر الدین استرآبادی که نهایت عظیم القدر و بعمر هفتاد سال بودند و بدو واسطه تا حضرت
طیفور سلطان بایزید بسطامی میرسند ملاقات فرمودند و از انجا بطرف شهر هرات
راهی گشتند و مدتی در انجا خرد کش بودند و روز در ملاقات بزرگان بسر کردے
و شب بر مقبره شیخ عبد الله انصاری میماندند چنانکه در آنجا مشهور شدند زینت افزاے
کرمان گشتند چنانچه در چهارم مجلس دلیل العارفین حضرت خواجه قطب الدین بختیار اوشی
کاکی نگارند ... چنانچه میفرمودند که روزی من و شیخ اوحد الدین کرمانی سیر مینمودیم
بجانبے بزرگی را دیدیم که با کسے سخن نمیکرد رفتیم و سلام کردیم جواب سلام داده

گفتند که بنشستن چهرهٔ ایشان همچو آفتاب می درخشان بود و چون خواجه حال شان
پرسیدم او شان از اشراق باطن دریافته حال خود گفتن آغاز کردند که روزی با دوستی
در گورستان رفته سخن مذاق می‌گفتیم و می‌خندیدیم که از گوری ندا برآمد که ای غافلان
چون کار آخر با همین خاک و موانست مار و کژدم در پیش است خندیدن چه شاید بل گریستن
باید این کلام در من چنان سرایت کرد که آن یار غار را رخصت نموده درین غار
نشستم و عرصهٔ هفتاد سال میشود که آسمان و انسان را ندیدم و هر ساعت همان
سخن را یاد گرفته میگریم و گفتند بزرگ عطای سلمی هم تا چهل سال بگریست و سمت
آسمان ندید خواجه صاحب فرمودند که زاریدن البته بسبب خوف گناهان بود دیگر طرف
آسمان ندیدن را چه موجب است گفتند که در محافل و مجالس بسبب غفلت هیچو
بی‌شرمان خنده دندان نما می‌نمودیم لهذا از باعث بار این ندامت تاب سر برداشتن نداریم
و گفتند خواجه فتح باوچی تا شصت سال گریستند و وقتیکه نهضت فرمای جنان گشتند
کسی در واقعه دید و پرسید خدای تعالی با تو چه کرد گفت که چون مرا پیش عرش بردند
سجده شکر بجا آوردم فرمان گردید که ای فتح مرا اغفار نمیدانستی که چندان میگریستی
سر بسجده شده عرض کردم که ترا اغفار و رحیم و کریم میدانستم الا از سختی ملک الموت
و تنگی لحد و از آنکه در قیامت چه پیش آید گریان و نالان میبودم ارشاد شد که از خوف تو
ترا بخشیدیم از آنجا خواجه صاحب زیب افزای شهر شیراز که از مضافات توران علاقه
سمرقند است گردیدند متصل شهر باغی بود در غایت نزهت و لطافت و حاکم آنجا که یادگار
محمد نام داشت بود و اندرو حوضی پر آب طراوت افزا بود و درختان لش سایه دار خنشتها
حاکم آنجا که یادگار محمد نام داشت مالک آن باغ بود و سایه دار سپس خواجه رحمة الله
علیه در آنجا زیر درختی نشسته تلاوت کلام الله آغاز فرمودند درین اثنا کو درفتی
آنا عرض نمود که وقت اش برای گستردن فرش و نیایش آید یا کاکی لج در آنجا

خواهد آمد حضور جای دیگر رونق افروز شوند که او از پس بد اعتقاد و کج اخلاق است
شاید بی ادبی از وی سر زند حضرت التفاتی نفرمودند بعد ازین فراش آمده قریب خواجه
صاحب فرش گسترد و بعد دیر حاکم یادگار محمد هم آمد ناگاه نظرش بخواجه بزرگوار افتاد دیگر
نگاه از دیدن گرفت و آخر کار بیهوش شد و رفیقان او را نیز همین حال پیش آمد القصه
بایمای خواجه خادم قدری آب از آن حوض گرفته بر روی حاکم پاشید فوراً افاقه
گردید از کمال خجالت و انفعال در دیده نگاه سخت خواجه سید به ایشان فرمودند که
از کردار و کج ادائی باز آمدی عرض کرد که باز آمدم و باره دیگر در امثال این کار نروم
اما کسی همین معنی هیچ خبر که این تغیر حالت ایشان از چیست وجه دیدند که طالب شفی کردند
چون بهوش آمدند همه تائب گشته اسلام آوردند و بایمای خواجه علیه الرحمة
وضو کرده دوگانه شکر گذاردند من بعد یادگار محمد بمکان خود رفته از خزینه و دفینه
خویش چیزی نگذاشت همه را نذر خواجه کرد خواجه فرمودند که از کسانیکه بجور و ظلم
بستانده او ستانیده ایشان را داده راضی گردان تا در قیامت دامن گیر تو نباشد بعد التعمیل
ارشاد کرد و بقیه را بفقرا و مساکین و اولاد بیوه‌های خود تقسیم نمود و از برکت انفاس
متبرکه خواجه یکی از اولیاء کبار و از واصلان حق گردید در مجلس دیگر دلیل العارفین
فوائد السالکین نوشته است که باری در سفر [illegible] خواجه [illegible]
[illegible] با حضرت پیر و مرشد بودند بعده قریب [illegible]
که در آنجا بزرگی در غار بیاد دیده بسته [illegible] مشغول [illegible]
تا یک ماه در آنجا قیام پذیر بودیم پس ازین او شان بهوش آمدند آنگاه ما هم
و سلام کردیم جواب سلام گفته فرمودند که [illegible] الا [illegible]
جزای خیر خواهید یافت زیرا که اهل تصوف نوشته اند که هرکه [illegible] درویشان کند البته
مستفیض [illegible] شود بعده فرمودند بنشینید چون بنشستیم احوال خویش گفتن آغاز کرد که

از اولاد شیخ اسلام طوسیم از سی و دو سال غریق بحر عمیق تحیرم بعد چندین مدت امروز
حق تعالی برای شما مرا بهوش آورده حالا بر دیده و سخنی از من یاد دارید چرا که سخن درویش
خالی از غرض و پر از حکمت میباشد و آن سخن اینکه هرگاه بر بساط اهل الله و ارباب طریقت
جا یابی ترک خواهش نفسانی گیری و التفاتی بدنیا و مافیها نکنی و از خلائق دور باشی
و تحفه که پیش تو آید با خود نداری بحاجت مندان بدهی و بما سوی الله مشغول نگردی
بعد انجام این کلام نصیحت التیام ایشان غوطه زن دریای تحیر گشتند و از انجا خواجه صاحب
روانه شدند حضرت میفرمایند که بعد ازین قطب الدین در عالم سکر در آمده بودند و روزی چند
در صحرا مقیم بودیم از انجا عازم مدینه منوره گردیدیم چون آستان بوسی جناب رسول
مقبول صلی الله علیه و سلم حاصل ساختیم از روضه مبارک ندا آمد که ای معین الدین
چشتی الحسنی الحسینی السجزی حضرت خواجه بزرگ بمجرد اصغای این کلام اندرون روضه
مبارک حاضر شده آداب بجا آوردند آواز آمد که بحکم خدای جل شانه ولایت هندوستان
بسپردیم برو و در اجمیر قیام کنید و تا قیامت قرارگاه شما و اولاد شما همان اجمیر خواهد
بود و در انجا مدفون خواهید شد حضرت خواجه صاحب متحیر شدند که اجمیر کجاست پس مراقبه
نمودند بشرف زیارت و جمال آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم مشرف شدند دریافتند
آوردند آن حضرت صلعم یکجا انار عنایت فرمودند که [illegible] تمام عالم را بدیدند [illegible]
اجمیر [illegible] هم [illegible] کردند حضرت رسول [illegible] انگشت [illegible] اشاره بجانب اجمیر
[illegible] آنجا [illegible] گردید [illegible] خدمت بجا آورده [illegible]
و نشان اجمیر [illegible] اول [illegible] از آنجا از آبادی نامی و نشانی شود [illegible]
و بود رسی قشقی بوده وجه تسمیه اجمیر اینست که راجه بوده هندی نام او بر کوهی که بنام
[illegible] شهر بود و شهرپناه تیار کنانیده بود و در هندی میر کوه را میگویند چون
[illegible] همان بود آبادی آن شهر واقع است لهذا بنام اجمیر شهرت یافت و حضرت خواجه بزرگ

درانیس الارواح ترتیب تقسیم فرموده اند که در مدینهٔ مطهره روبروی جناب رسالت مآب
بزرگی را دیدم که هر شب در دو رکعت کلام مجید ختم کردی و قبل از صبح صادق فارغ شدی
بعد ازین خواجه عازم مکهٔ معظمه گشتند و طواف خانهٔ کعبه نمودند در کتاب فواید السالکین
حضرت فریدالدین گنجشکر مینویسند از پیر خود حضرت قطب الدین بختیار کاکی اوشی که
روزی چند بزرگوار بمحفل حضرت خواجه رحمة الله علیه پیر و مرشد حاضر بودند فرمودند
که وقتی که ما و رفقائے حمید الدین ناگوری برائے طواف در کعبهٔ شریف رفتیم بزرگی را
شیخ عثمان نام که از لواحقان حضرت شیخ ابوبکر رضی الله عنه بودند دیدیم که در طواف
اند ما هر دو یکسان برنشان قدم شان قدم می نهادیم و طواف کعبه مینمودیم آن بزرگ
برین معنی خبردار شده گفت که از متابعت ظاهری چه سود اتباع باطنی شاید پرسیدیم
که شما چه میکنید فرمود هر روز هزار بار ختم کلام مجید اکثر اصغای این سخن متحیر ماندیم و خیال
کردیم که شاید بلا حفظ معنی آیات قرآن شریف در دل بیارند بلا قرائت لفظی فرمودند
که خیالات غلط است لفظاً لفظاً و حرفاً حرفاً تلاوت میکنم مولانا علاء الدین فرمودند
که این محض کرامت است ما هم اقرار نمودیم بعد ازین فریدالدین گنجشکر از پیر و مرشد خویش
مینویسند که خواجه صاحب من بعد ذکر کردند که حصول درجهٔ اعلی بغیر ریاضت و محنت شاقه
نمیگردد و مریدان باید که ادب نشستن بحضور پیر خویش بیاموزند و چون حاضر گردد بکمال
عجز و نیاز سر فرو کرده آمده آداب بجا آورده بے تلاش جاے بلند جائیکه خالی یابد نشیند
پس ازین از مکهٔ معظمه بدمشق تشریف آوردند چند روز درانجا اقامت فرموده بصفاهان
رفتند و آن زمین سپرد محمد یادگار نموده خود روانهٔ بلخ شدند و محمد یادگار تمام عمر خویش
درانجا بسر نموده و قبرش همانجاست و انتظام ولایت بسیار خوب کرده و روایتی ست
ضعیف که او همراه خواجه به اجمیر آمده بود و بعض خادمان آنجا حالا هم دعوی میکنند که
از اولاد محمد یادگار هستیم الا این روایت صحیح نیست و خواجه صاحب در بلخ بخانهٔ

شیخ ... روزی چند قیام فرما بودند و دران شهر حکیمی بود مولانا ضیاء الدین
نام که با فقیران صاحب باطن و صوفیان اهل حقیقت اعتقادی و اعتمادی نداشت و
میگفت که چون صوفیان علم تصوف باعث وصال محبوب حقیقی میدانند بنای آن
تصوف بر گفته و حرف اند ... و خیالات فلسفی ست ... فقرای صاحب
باطن گفتی همدران ایام خواجه صاحب بطور سیاحت دران سرزمین وارد شده بودند
و همراه ... دو دست تیر و یک کمان و یک چقماق سنگ آتش زنه شان همراه
میبود که وقت ضرورت محتاج غذا نشوند چنانچه روزی خواجه رحمة الله علیه شکار کلنگ
کردند و متصل مکان حکیم مذکور زیر درختی ... بعد از نماز نوافل گشتند و خادم
آن را نیز کباب کرد و حکیم طلبه را درس فلسفه و حکمت میداد چون نظر بر کباب افتاد
از مدرسه برخاسته نزد خادم آمده ... که چون تیار شود قدری طلبیده بخورد و
درین اثنا خواجه صاحب از نماز فارغ گشتند خادم کباب پیش آورد به اشراق باطنی
تمنای حکیم دریافته ... فرمودند بخورید ...
بی اعتقادی حکیم که با اهل الله داشت ... مبدل گردید و بسوی خواجه نگاه
محبت و اخلاص ... ناگاه خواجه قدری ... آورده بحکیم مرحمت فرمودند چون
خوردن ... لمعات جمال ذات مطلق ... مشاهده کرد و کتاب
علم فلسفیات و غیره در دریا انداخت و زنگ علائق دنیوی از دل زدوده جمله تلمیذان
خود را بحصول قدمبوسی حاضر ساخت و خود از عقیده فاسد خویش باز آمد چنانکه ...
و طالب مرید شدند و حضرت خواجه رحمة الله علیه از آنجا عازم غزنین شدند و از آنجا به لاهور
تشریف آوردند و روایتیست که بعد تعلیم و تلقین مولانا ضیاء الدین را از ان مملکت ...
فرموده به بخارا تشریف بردند و بعد از ملاقات بزرگان بخارا ... رونق افزای
بدخشان زمین گردیدند خواجه در انیس الارواح نگاشته اند که از آنجا بغزنین رسیدیم

بعد از ملاقات شیخ عبد الواحد پیر شیخ نظام الدین ابو المؤید رواند قند هار شدیم و
از بزرگان آن مقام ملاقی گشته ارادی سیوستان گردیدیم و دران سفر همرکاب خواجه
عثمان هارونی در عبادت خانه شیخ ضیاء الدین سیوستانی که اکابر وقت و پیوسته مشغول
سجاده بودند رسیدیم و چند روز بخدمت اوشان بودیم دیدیم که کسی از انجا محروم نمیرفت
هر حاجت مند را از دست غیب چیزے دستیاب میشد و آوازے مے آمد که بارے رسوخ
ایمان ما دعا کن و دقتیکه اوشان نام موت شنیدندی گریستندی و تا هفته عشره بریکپا
استاده بودندی و بعد افاقه از من گفتندی که کسی را که با ملک الموت معامله ضرور الوقوع
است و به روز حشر پیش خدا حساب دادن متحقق و متیقن اورا آرام و آسائش درخواب
هم کجا بسر در غفلت و بیفکری چرا میگذاردا ای عزیزا اگر یقین داری که روزے خاک
خواهی شد و خوراک مار و کژدم زیر زمین شدنی است بشب خفتن و آرام طلبی را ترک
نما و شب و روز در طاعت و عبادت اماده باش و همواره عادت ریاضت و محنت
و مشقت کن نقل در دلیل العارفین نوشته است که در سفر سیوستان خواجه همراه حضرت
خواجه عثمان هارونی رضی الله عنه بودند با شیخ بختیار اوشی ملاقات گردید ایشان نهایت
بزرگوار بودند و حاجتمندی هر حاجتی که داشتی از خانقاه شان محروم نه گشتی اگر عریانی
آمدے آوانرا دو ندے از غیب پارچه ها موجود شدی و آن همه با و مرحمت فرمود
تا چند روز در آنجا اقامت گزیدیم روزی فرمودند که مرا نصیحت پیر ما است که هر چه
بیاید جمع مکن بل ایثار فقرا بکن که تو نیز مثل من شوی و در دلیل العارفین از بختیار
اوشی نوشته است که خواجه رحمة الله علیه فرمودند که چون بملتان رسیدم از شخصی شنیدم
که توبه اهل ریاضت بر سه نوع است که اول بر گناهان و عصیان زمان ماضی خویش افسوس
کند و گریه که چنین عمر گرانمایه خود را در بد فعلیها صرف نمودم بدلش چگونه کرده آید و
دیگر آنکه محاسبه فعل خود نماید اعنی افعال قبیحه را بد فهمیده فکر باز ماندن از ان نماید

و ورزد در انجام یافتنش کوشش و جهد بلیغ سازد و تاخیر و تعویق بار راه ندهد و سوم
آنکه بعد توبه از منهیات حذر کند و بسیار تنبه باشد که فعلیکه از ان توبه کرده است باز
سرزند باز فرمودند عاشق را دیدم دعا میکرد که الهی پروردگارا هر که کسی را دوست
میدارد با قرار ام میسر سازد شخصی را که تو دوست میداری بران بلا نازل میکنی یعنی
راه تو از همه راهها جدا است من بعد ارشاد فرمودند که تواضع منقسم به سه قسم ست اول
کم خوردن که صورتش روزه است و دیگر کم خفتن که بعیش نماز ست و سوم کم گفتن که جوش
زیادت ذکر حق جل و علا ست و ایمان هم به سه نوع ست نوع اول خوف نوع دیگر رجا
نوع سوم محبت از خوف ترک گناه و نتیجه اش حفاظت از دوزخ و از رجا زیادتی عبادت
و فایده اش فایز شدن به بهشت و از محبت ترک مناجات و تخیلات و نفی غیر و ثمره اش
رضای حق جل شانه و قایم گزیدن به مقام توحید پس از ان حضرت خواجه به لاهور
تشریف آوردند و زیارت روضهٔ مبارک حضرت میر علی کرده ملاقات شیخ حسین زنجانی
که در ان زمان بقید حیات بودند ساختند و تا چند روز در آنجا مقیم بودند و پس ازین
عازم دهلی گشتند و در سر حد شهر رسیدند در ان ایام دهلی در تحت تصرف راجه پتهی راج
معروف پتهورا بود در دلیل العارفین و فواید السالکین و غیره کتب این همه احوال
مفصلاً و مشروحاً نوشته است و مادر پتهورا در علم نجوم و سحر و جادو و غیره علامهٔ عصر بود
و خبرهای ماضی و استقبال بطور اسنه راج میگفت که چنانچه دوازده سال قبل از آمدن خواجه
از پتهورا گفته بود که شخصی چنین پیدا خواهد گردید که بسبب او در ملک و دولت تو
زوال خواهد آمد و به کاغذ شبیه خواجه هم کشیده داده بود و پتهورا نقل آن شبیه
بناظران ملک تقسیم کرد کسی که شبیه باین شبیه باشد در حضور حاضر سازند لهذا هر روز
کسیکه از ملک غیر می آمد آن شبیه را بشکل او برابر کردندی در سیر العارفین و مرات الاسرار
نگاشته است که وقتیکه خواجه رحمة الله علیه از لاهور به دهلی تشریف آوردند در آن زمان

مردمان دہلی بدیدن مسلمانان میگریختند خواجه بمحض قوت کمالیت خود با چهل تن پیروان
کامل خویش در دہلی داخل گشتند و تا چند روز در آنجا رخت اقامت داشتند.
در روز اذان و تکبیر بآواز بلند میگفتند روزی شخصی کاردی در بغل پوشیده باراده
دیگر از در در آمد خواست تا اراده خود را نافذ سازد خواجه رحمة الله علیه از کشف
باطن مکنون ضمیرش دریافته فرمودند که آنچه در دل داری بجا آر چون گفتن این سخن لرزه
بشخص ستمکار افتاد و کارد از دست بزمین افتاد و سر بقدوم مقدس نهاد و توبه کرد و بشرف
اسلام مشرف شد در چهارم مجلس فوائد الفواد نگاشته است که هفت صد مردمان
... حمید الدین دہلوی بهدایت خواجه اسلام آوردند از راویان معتبر روایت است
که روزی خواجه صحبت تنها میرفت که در آنجا هفت کس بالدار و کار خویشتن مصروف بودند
چون نظر آنها بایشان افتاد تنگ عشق در جگر آنها خلید به قدم خواجه رحمة الله
علیه افتاده ایمان آوردند و نام آن هر هفت کسان حمید الدین نهادند چنانچه ریحانی
و ... فوائد ازان ... واندمن بعد عازم اجمیر گشتند چون بقصبه سماته رسیدند
این ماران ... صورت حضرت را موافق شبیه یافته بکمال تواضع و تعظیم
پیش آمدند و گفتند که اگر مرضی مبارک باشد مکانی محدود و خوب برائے اقامت
خالی کنانیده شود خواجه صاحب در مراقبه آنحضرت صلی الله علیه وسلم را دیدند
فرمودند ای معین الدین بقول و اقرار شان اعتبار نمای که دل آنها از دغا و فریب
خالی نیست پس خواجه التماس شان قبول نفرموده فرموده حضرت را صلی الله علیه وسلم
بیاران و معتقدان خود اظهار فرمودند و روانه اجمیر گشتند چون در آنجا رسیدند
خواستند زیر درختی سایه دار نشینند ساربانی گفت که در اینجا منشینید که این شترخانه
سرکار است جواب دادند که بهتر ملک خدا تنگ نیست پای فقیر لنگ نیست از انجا
با رفقاے خویش آمده بر حوض اناساگر زیر درختی سایه دار قیام گزیدند و خادمان

ماده گاوی ذبح کرده کباب پختند و برای وضو بعضی بر حوض اناساگر و بعض بر پنسیله
رفتند دران ایام یکهزار بتخانه بر ساحل حوضهای مذکور تیار بودند و صد من روغن تلخ هر روز
در روشنی صرف میشد برهمنان آنجا از وضو دران آب منع کردند پس آنها با خواجه رحمة الله
علیه گله کردند و در روایتی چنین رقم است که اول ایشان بر پنسیله رسیدند چون برهمنان
از شستن آنجا مانع گشتند حضرت پرسیدند کجا رویم که کسی مزاحم ما نشود جواب دادند
که بر اناساگر که در آنجا مولیشان آب مینوشند برید در آنجا کسی مانع نخواهد شد روانه
آن سمت شدند و در آنجا رفته وضو کرده نماز گذاردند و بعد فراغ نماز خادم را فرمودند
که برود از پنسیله یک چهاگل آب بیارد خادم چون چهاگل بر پنسیله انداخت آب آن پنسیله بلکه
تمامی حوضها و چشمه های اجمیر و شیر زنان و جانوران شیر دار آنشهر تمام خشک گردیدند
روایت است که بتخانه بود بر ساحل تال اناساگر و یک قریه برای مصارفش معین بود و خواجه
نام بت آن بتخانه از برهمنان پرسیدند او شان سادی دیو بیان کردند خواجه رحمة الله
علیه فرمودند که از مدتی شما این را می پرستید گاهی بشما هم کلام شده است یانه بتاگان جواب
دادند که این سنگ است کلام چسان کند فرمودند که اگر این صنم بحکم قادر ذوالجلال بسخن درآید
شما اسلام خواهید آورد همه گفتند که آنچه حضرت بیان میفرمایند خلاف واقع است پس
ایشان بجانب آن بت اشاره فرمودند و گفتند ای بت بحکم خدا تعالے نزدم بیا و کلام کن
هماندم او نزد خواجه حاضر شده تسلیم بجا آورد و واقف از خدا و رسول شده مسلمان گردید
خواجه صاحب نامش سعدی نهاده ابریق مقدس باو داده برای آب آوردن فرمودند
چون او ابریق در آب افگند معاً تمامی آب چه چشمه و چه چاه و چه آبگیر و شیر زنان و جانوران
اجمیر تمام خشک گردید هنوز نصف پر شده بود و نصف تهی ماند که سعدی باز آمد و تمام
ماجرا از اول تا آخر عرض نمود پس خادم را فرمودند که آنچه ضرور باشد از بازار بیارد و
کباب پز و خود به نماز معروف گشتند و برهمنان احوال خشک شدن آب و شیر زنان شنیده با این

شتران و مسلمان گردیدن سعدی از پتهورا بیان کردند چون مادرش شنید گفت که ای
فرزند این همان کس ست که قبل از دوازده سال با تو گفته بودم خبردار حتی المقدور
بتواضع و عجز پیش آئی و سرکشی ننمائی تا چندی سلطنت تو قایم ماند والا وقت اخیر سلطنت
خود بدان او گفتن مادر خود را دور از کار دانسته وزیر خود اجیپال نام را که سحر و جادو را
معدن بود اطلاع داد او گفت که از همه عجائب و غرایب از سحر و نظر بند بیست باید که اول
خود بدولت همگی حشم و خدم عازم آن صوب شود من هم از پس مے آیم پس پتهورا رواه
آنطرف گردید و در دل خیال میکرد که چون بآن فقیر رسم بسیار رنج و ایذا دهم بمجرد این خیال
نابینا گشت آگاه نصیحت مادرش یاد آمد و از اندیشه ناصواب منفعل شده توبه کرد
و بمعذرت پیش چشمش بینا گردید باز همان اراده فاسد شد همان پیش آمد که پیش آمده بود
باز گریان و نالان شد باز بینائی یافت همچنان هفت کرت چنین شد و چنان شد القصه
بخدمت خواجه صاحب رسیده از طرف دیگر اجیپال هم با هفت صد اژدهاے آتشین دم
و یکهزار و پانصد چکر که خود بخود در هوا مے آمدند و هفت صد شاگردان ساحری پیشه آمده
بر خادمان والا سحر و جادو کردن آغاز نمودند او شان انحال بخواجه رحمة الله علیه عرضداشت
کردند خواجه دائره مدور گرد رفقاء خود کشیده فرمودند که شما ازین احاطه بیرون نروید
اگر مرضی خداست این همه از سلاحها و ضربهای خود زخمی و ضرر یافته خواهند شد و بشما گزندی
نخواهد رسید این گفتن بود که آنهمه چکر بر لشکر اجیپال شتابید از صدمه اش بسیاری از لشکریان
بمردند و بسیاری مجروح شدند الا اجیپال صحیح و سالم بود و آنهمه اژدها شاگردان او را
خوردن گرفت بعد ازین خادمان را ارشاد شد که ماران و کژدمان را در زیر زمین مدفون
کنید چنانچه از ماران شجر خبراول و از کژدمان شجر بهرته هماندم سرسبز و شاداب نمودار شد
حالا هم درخت مذکور در بعض جا موجود و خواص آنها اینست که اگر مارگزیده یا کژدم آنرا
بخاید ویشتر فی الحال شفا یابد مردمان بمشاهده این حالت متحیر و متعجب و از تشنگی جان بلب

بودند آنگاه پتهورا را گفتن مادرش صادق آمد آخر الامر پتهورا و اجیپال هر دو دست
بسته قریب دائره مذکور رفته زمین خدمت بوسیدند و عذر تقصیر کرده عرض نمودند که از شدت
تشنگی ما و تمامی شهر قریب بهلاکت رسیده ایم آنچه کرده بودیم سزایش که میبایست یافتیم
اکنون امیدواریم که بنظر کرم و عنایت بحال ما گنهگاران فرموده [illegible] ما
درگذرند ارشاد شد که برو ابریق بیار تا قدری آب بدهم او رفت و هر چند خواست که بردارد
تمام آن ابریق را بردارد نتوانست بیارد بلکه قوت سحر و جادو هم تا مقدور بکار برد اما هرگز آن ابریق
از جا نجنبید ناچار تن بعجز درداد حضرت فرمودند که این ابریق هر دو آن ندامت اگر تو با [illegible]
ذلیل و خشم بر داری نتوانی برداشت بعد از آن ایماء فرمودند او رفت و ابریق برداشته
پیش خواجه رحمة الله علیه نهاد ایشان قدری آب از آن ابریق در آناساگر و شیلاب ریختند
که از آن هر دو چشمه روان گردید و دیگر حوضها و چاه که آب تمام خشک شده بود با نوران
و زنان که تشنگی شده بود بدستور سابق از آب پر گشت که باعث راحت و آرام مردمان گشت
آنجا شد بعد از این دعا فرمودند که در شتران طاقت نشستن باز آمد که افتاده شده بودند
آغاز کردند چون مردمان کرامت حضرت مشاهده نمودند با هم سرگوشی کردن گرفتند که
ما شنیده بودیم که اجیپال شخص کامل است صحیح نبود مصرعه خود غلط بود آنچه من پنداشتیم ناحق
تحفه و جبر این را مشاهده دیدیم چه آنکه امروز خود دیدیم ذلیل شد و ما هر را [illegible] فی الحال
اجیپال دید که خلق با او سوء عقیدت دارند با خواجه گفت که اگر باید در روبروی
تا کدام تمام و دستگاه دارید باز من ارشاد شد که اول تو آنچه حاصل کرده پیش آر بعد از این
هر چه دیدنی خواهد بود خواهی دید انشاء الله تعالی پس اجیپال بر خاست و چرم آهو بهوا افگند
و جست دم کرده بجست و بر آن پوست آهو نشست و بالای آسمان پران شد کفار را از تماشا
رفت باز آمد خواجه رحمة الله علیه از مراقبه چشم کشادند و پرسیدند اجیپال کجا رفت مردمان
معروض داشتند که بر آسمان می پرد بعد دیری ارشاد فرمودند که حالا چه شد التماس نمودند

معلوم این گفتن همان بود و اجیپال را کلمهٔ طیب بر زبان آوردن همان پس خواجه
رحمة الله علیه با روح مقدس خویش روح اجیپال را گرفته بر عرش بردند و سیر بهشت
و دوزخ و عرش و کرسی و لوح و قلم کنانیده بشهر اجمیر باز آمدند اجیپال کلمهٔ طیب گفته
بپای حضرت افتاد و اسلام آورد و بسیاری از ان فرقه بدیدن این حالت ایمان
آوردند و پتهورا متحیر اند و متعجب بسوی اینهمه میدید خواجه با او فرمودند تو هم مشرف
بدین اسلام مشرف شو او سر بگردانید و برفت حضرت فرمودند اگر اسلام نیارے
بارے تو گرفتار لشکر اسلام خواهی شد و ازین انکار در جهنم هم پناه نخواهی یافت
اجیپال ملتمس شد که عرضی دارم اگر پذیرا شود فرمودند که آنچه در دل داری بر زبان آر
برآرندهٔ مطالب او تعالی است که مسبب الاسباب است دست بسته عرض نمود که همت
آرزو است که تا قیام قیامت زنده مانم تا تلافی گناهانیکه از ما سرزده کرده باشم حضرت
بحضرت مجیب الدعوات جل شانه دعا فرمودند فوراً بشارت اجابت یافتند و با اجیپال
فرمودند که تمنای تو بر آمد. بعد ازین اجیپال و سعدی هر دو با حضرت عرض نمودند که
اندرون باید شد حضرت قبول فرمودند بخانه سعدی که نسبت دیگر خانها عمده بود فروکش
شدند و دران جا حاجت خانه و عبادت خانه و باورچی خانه تعمیر کنانیدند و جائیکه دران
باورچی خانه بود اکنون روضهٔ مبارک و گنبد شریف است از حضرت خواجه قطب الدین
بختیار کاکی اوشی منقول است فرمودند که تا بیست سال بخدمت خواجه رحمة الله علیه بودم
الا گاهی ندیدم کسی غیر رانده شان روزیکه خادم عرض نمودی که امروز چیزے برای
خرچ خیرات موجود نیست حضرت گوشهٔ مصلی برداشته فرمودندی که بقدر کفایت خرچ
امروزه بگیر و کسے محتاج و فقیر از آستانه فیض نشانه محروم نرفتی وقتیکه حاجتمندی آمدی
خادم از زیر مصلی حسب ارشاد حضرت برداشته باو بدادی الا از دست مبارک ناگاهی
کسی را چیزی عنایت نفرمودند نقل است که مسلمانی از ملازمان راجه پتهورا بتقد

خواجه باراده بیعت آمد حضرت ملتمس او را قبول نفرمودند او با راجه گفت که در راجه شخصی معتقد
و مستدین را بخواجه فرستاد که چرا فلان را مرید نفرمودند ارشاد شد که بسه وجه اول آنکه
او عاصی و فاسق پلیدیست دوم شخص غیر جنس است و نیز از تابعان نه سوم به لوح محفوظ
که لوحیست از مروارید بسیار وسیع و فراخ بر آسمان هفتم که در آن جمله اعمال تمامی مخلوق
نوشته است در اعمال نامه این کس نگاشته است که بی ایمان و گنهگار خواهد مرد چون پتهورا شنید
از آتش غضب بسوخت و گفت که این فقیر دعوی غیب دانی مینماید و از حکم من سرتابد
باو بگوئید که زود از عملداری ما بیرون شود چون آنحضرت برین سخن مطلع شدند فرمودند
باید دید که اندر سه روز من میروم یا تو میروی همدرین روز معینه معز الدین بادشاه شام
معه افواج جرار حمله نموده پتهورا و تابعین او را گرفتار کرده برد و آن مسلمان ملازم
پتهورا که نزد حضرت باراده بیعت آمده بود بخوف گرفتاری خود در آب غرق گردیده
برفته بود که حضرت پیش آمد که در آب غرق شده بود و در ملفوظات از حضرت خواجه
قطب الدین بختیار کاکی اوشی **نقل ست** حضرت فریدالدین گنجشکر میفرمایند که روزی
بمقام اجمیر بخدمت خواجه رحمة الله علیه حاضر بودم و در آن زمان پتهورا زنده بود شخصی
آمد و با حضرت عرض نمود که پتهورا میگوید که اگر این شیخ از عملداری ما برود بهتر است
حضرت فرمودند که من او را زنده گرفتار لشکر اسلام کردیم چنانچه همچنان وقوع یافت
و در طبقات ناصری و تواریخ فیروزشاهی و بهادرشاهی و اکبرنامه و دیگر تواریخ هست
مثل تواریخ پرتهی راج وغیره که هنوز در هندوستان موجود و نهایت صحیح و درست
احوال پرتهی راج و معز الدین بادشاه شام چنین نوشته اند که قبل ازین با پتهورا هفت بار
جنگ گردید معز الدین هر بار شکست فاش خورده و در قید هم افتاد اما بعد دادن نقود
داشتها خلاص گردید و روزیکه به زبان معجز بیان حضرت رفته بود که پتهورا را زنده گرفتار
افواج اهل اسلام نمودم همان شب معز الدین خوابی دید و صبح آن با امرا و وزرا بیان

فرمود کہ امشب در واقعہ دیدہ ام کہ در بہشت شخصے نورانی صورت بر تخت نشستہ و
بسیاری از خادمان گرد شان کمر بستہ ایستادہ خادمے ازان خدام دستم گرفتہ پیش آن
بزرگ بردہ او بامن ارشاد فرمود کہ ترا سلطنت ہند عنایت کردم و راجہ پتھورا را
از سلطنت معزول نمودہ مجلس متفق اللفظ تعبیر خواب فتح ہندوستان گفتند و بنا بر آن
والد سلطان بتعجیل فوج بسیار آراستہ سمت ہندوستان عازم گردید و لاہور را فتح کردہ
و بر اکثر دیگر ممالک ہند قابض شدہ و قلعہ ہای سرہند مفتوح ساختہ و نشست فرمائے
ممالک محروسہ گردید من بعد فوج کثیر باز بہ ہندوستان آمد و سرہند بتصرف خود
آوردہ لشکرے بمقابلہ راجہ پتھورا فرستاد و امیری را قائم مقام خود سپہ سالار
کردہ نشست فرمائے ولایت گردید و چون لشکر او باجمیر رسید راجہ باو مقابل شدہ
و نائرہ آتش جنگ و جدال مشتعل بود و فریقین در جنگ برابر بودند چون بادشاہ
این خبر شنید فی الحال یک لک و بیست ہزار سوار نامدار پیش و آزمودہ کار ہمراہ داد و او
رسید بعد سعی کمال و جہد بلیغ اجمیر فتح گردید و اول بادشاہ اہل اسلام کہ بتخت ہندوستان
نشستہ ہمین بود و جہد او دہلی را دار السلطنت ہند گردانید ہمین و بعد ازین تمام
بر تخت نشستے بحکم خواجہ نشستے و روایتی دیگر چنین است کہ معز الدین عرف شہاب الدین
غوری بحکم خواجہ بسمت دہلی معہ افواج روان شد و شہر یکہ در راہ افتاد فتح نمودہ
بمقام تھانیسر رسید یک لک و بیست ہزار سوار ہمراہ داشت در آنجا قیام کردہ
سامان جنگ مہیا ساخت چون این خبر پتھورا را اصغا نمود بوجہ شکستی کہ پیشتر
مختصر در میان پیشتر راجہ خواہد آمد و شمہ پیشتر ازین ہم نوشتہ شد فوج بادشاہی
وزنی نکرد با وجودیکہ بسیار امیران ہمراہ و سپہ سالاران آزمودہ کار ہیچ چیز را
در جنگ راجہ جی چند کہ راجہ تش را زبردستی آوردہ بود مقتول گشتند و از چند
مائل عیش و عشرت شدہ بود و بنا بر این طاقت برداشت مشقت و تکلیف نداشت القصہ

مع لشکر بسیار از قلعه تاراگره روانه تعاقب گردید در آنجا بعد مقابلهٔ عظیم در سنه
پانصد و هشتاد و هشت هجری بادشاه فتح یاب و راجه زنده گرفتار گردید راجه با
بادشاه گفت که من ترا هفت بار از قید رها کردم تو مرا یکبار رهائی کن و آنچه معین
کنی همیشه ادا خواهم نمود بادشاه جواب داد که آنچه گفتی راست است الا تو از اداب
سلطنت آگاه نیستی اعنی عدو را گرفتار کردن و باز گذاشتن شرط سلطنت نبود
و تو که مرا رها میکردی دلیل بر عدم وقوف و آداب سلطنت است پس رها کردن
دور از مرتبه حزم و احتیاط و آئین حکمرانی و جهانداری است بر تخت نشست و در
باجرای دین محمدی پرداخت و منکر را بدریغ ته تیغ ساخت بعد ازین بسیار تحف
و هدایا همراه گرفته بخدمت خواجه حاضر شد و احوال خواب عرض کرد حضرت تبسم فرمودند دعاها
کردند که ظاهر و [illegible] مکن بنصیحت دین و آئین فرمودند و خطابش سلطان معز الدین
بقلعه تاراگره [illegible] فرمودند بادشاه معز الدین و قطب الدین ایبک را بر قلعه گرام
مقرر کرده خود بسمت [illegible] قنوج رفته بر راجه جی چند و دیگر راجها فتح حاصل کرد
و طرف دیگر قطب الدین ایبک میرته و دیگر سرحدهای هند فتح کرد درین مابین خبر
فوت غیاث الدین محمد [illegible] هرات که برادر حقیقی سلطان معز الدین بود رسید
فوراً سلطان محمد [illegible] روانه هرات شد و آن ملک را بامیران منقسم فرمود
بر خوارزم حمله نمود [illegible] شد بعد از آن روانه روم گردید لیکن چون در آنجا
[illegible] شنید فوراً از آنجا بهندوستان آمد و تمامی آن
[illegible] ساخت آنگاه روانه غزنین شد و تا چهارده
سال [illegible] سی و سه سال بادشاهی هندوستان
کرد [illegible] پانصد من گوهر که هر یک از آن [illegible] و لبس و پوشاک [illegible]
[illegible] آورد و قطب الدین ایبک رو بری سلطان

معزالدین بر تخت نشست اگرچه از غلامان ترکی سلطان موصوف بود و با وجودیکه
در ظاهر اصالت کلی نداشت الا بسبب حسن اخلاق و اوصاف حمیده ممتاز گردید
و انگشت خنصر او شکسته بود لهذا او را ایک شل میگویند و هم رکاب بادشاه ممدوح
هندوستان آمده بود و بسیارے کارهاے عظیم و نمایان ازو بظهور آمد و فتح
دهلی میسر بود و ملک هند را تا سرحد چین فتح ساخت در همان سنه تاریخ ۱۸ ماه ذیقعده
روز سه شنبه بر تخت لاهور نشست و بعد ازین بغزنی رفته بانعام امرای آنجا بسیار
زر صرف کرد و در سخاوت و شجاعت عدیلش نبود و در کتب مشهوری نوشته اند و
سادات نسبت شان به اهلبیت میرسد اگرچه بظاهر دنیا دار اند لیکن بباطن از جمله
متعلقات دور اند و بسبب اتباع سنت و بنظر انقیاد اولو الامر تابع و محکوم سلطان
معزالدین شده بهندوستان آمد و بعد فتح هند قطب الدین ایبک را بدهلی معین کرد
سید حسین را مع عم زاده شان بجای استقامت آنجا فرموده خود بغزنی گشت
بعد چندی قطب الدین سید وجیه الدین و سید حسین صاحب را بحکومت تاراگڑه اجمیر
روانه نمود چون این هر دو صاحبان باجمیر رسیدند با حضرت خواجه ملاقات کردند
و جمله فوائد علوم دین و رشد باطن سید صاحب از خواجه رحمة الله علیه حاصل نمودند
و در کتاب سیر العارفین هم همچنین نوشته است و از کرامات حضرت خواجه که از آنجا
نزد حضرت صلح آمد و رفت انداختند الا بسبب استغراق کمال در یافت جنس خود میسر
نبود و بر کسے تعدی برای قبول کردن دین اسلام نفرمودند چرا که خدای جل و علا
فرموده تُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ یعنی عزت میدهم هر که را میخواهم و ذلیل میکنم او را
که میخواهم اثر جذبه باطنی اینقدر بود که هر که دیدی اگرچه سخت دل و متعصب بود
خود بخود تلقین دین اسلام خواستی آنزمان او را بخوبی تمام از آئین دین اسلام مطلع
و آگاه کردندی و با همه کس بتواضع و اخلاق پیش آمدندی بنا برین چه از

دیگر اہل اسلام بہ نسبت تمام بآن برگزیدہ انام رجوع آوردند و تا حال در
ہر ہفتہ برای زیارت مزار مبارک میروند خصوصاً در ایام عرس ہنود و اہل اسلام
[illegible] حاضر میسازند و تحف و فتوح ہر کہ از اولاد حضرت سجادہ نشین
[illegible] و چند مرید حضرت کہ از خدمت با برکت پیدا گشتند انتظام ولایت
[illegible] فیض شان گردید شہرے یا قصبہ یا قریہ کہ در آنجا کسے باین سلسلہ
[illegible] نسبت داو تعالی از کرامتے نباشد و حضرت مولانا مسعود غازی و حضرت
[illegible] در وقائع حضرت نوشتہ اند کہ در ہر زمانہ شخصے از سلسلہ حضرت
[illegible] بود و او بہ تمام ہندوستان سوائے حدیکہ آن منحرف میباشد
[illegible] خواجہ امداد ش سیفر باید نقل در کتاب سیر العارفین نوشتہ است کہ کفار
[illegible] شہری عداوت قلبی داشتند چون عمال ارتحال قطب الدین ایبک
[illegible] شمس الدین التمش غلام قطب الدین مرحوم بہ سید کفار را موقع
فرصت بدست آمد وقت شب آنہا بہ دیوار قلعہ از نردبان رفتہ درون قلعہ در آمدند
و اتفاقاً آن شب سید صاحب ہمانجا جلوہ فرما بودند و تمام فوج برای تحصیل زر در پرگنہ
رفتہ بود چون سید صاحب زین واقعہ وقوف یافتند با ہمراہیانیکہ موجود بودند مقابل
گشتند با آخر جملہ شہادت یافتند و وقتیکہ خبر این واقعہ بسمع اقدس خواجہ رسید فی الحال
در آنجا تشریف بردہ تجہیز و تکفین شہدا فرمودند و لحدان قبل از تشریف آوری خواجہ
برگشتند و بر مزار سید صاحب گل و ریاحین انداختند چنانچہ ہنوز ہم این رسم جاری است
کہ بروز عرس سہرہ گل بر تربت سید صاحب می نہند و بتاریخ ہیژدہم ماہ رجب المرجب
سید صاحب شربت شہادت نوش فرمودند و در آنجا مزار شہیدان بے شمار ہست و ہر کہ
برای زیارت مزار خواجہ می آید برائے زیارت تربت میران صاحب ہم میرود و اکبر
بادشاہ در آنجا روضۂ عالیشان تعمیر کنانید کہ نہ صد ہفتاد و سہ ۹۷۳ تاریخ اختتام او ہست

احوال ملحقات یعنی احوال راجگانی که قبل از سلطنت اهل اسلام در اجمیر حکمران بودند

بعد راجه اجی که اجمیر آباد کرده او دست علمداری اهل چوهان گردید از اولادشان سام
... بود و قصبه سامهر آباد کرد و در علمداری او کان نمک پیدا شد و در خاندانش
... پشت حکومت ماند و بعد او راجه امرسنگه بر تخت نشست و من بعد در سنه ۹۲۲
... فرزندش بالوسنگه راجه گردید و حوض بیسل بنا کرده او دست این راجه بدرجه
نهایت ظالم بود چنانچه بارے بقصبه پشکر در سنه ۹۳۲ رفت و در آنجا از نے
گوردا ... که از حسین و جمیل بود بقهر دیدنش راجه بر وی فریفته گردید و شبانه
بخانه اش رفت و بدمستی با وی روی خود را سیاه کرد او بد دعا داد که بعد هفت روز
تو مار ... خواهی گردید و ... مردم خوار خواهی شد بعد از آن باجمیر باز آمد روز دیگر
از کرده خود ترسان و لرزان نزد آن زن رفت و گفت اگرچه از من گناهی عظیم صادر گشت
الا به عذر آمده ام عفوی تقصیر میخواهم او جواب داد که تیر دعایم ... از کمان پرتاب شده
... تیر رفته باز نمی آید اما بشفاعت یکی از نطفه من و تو پیدا خواهد آمد هادی تو خواهد
گردید الغرض بروز معهود او را مار گزید و او فوت شد چون لاشش او را سوختن خواستند
شعله از جسد او بر آمد و خبیثی از آن پیدا گشت و همانم دو چهار کس را بشکم فرو برد
و هر روز مردم خواری آغاز کرد چنانکه آن قصبه تباه و ویران گردید و آن دیو بکوه
بیابان ... مشهور بود و گور جا از آن روز بکاون آمده مقیم شد و بعد
دو ماه از آن زنش طفلی از وی پیدا شد که نامش اناجی ... چون به دوازده سال
رسید آن خبیث را از آنجا رانده ... اش بقبضه خود آورد و چون ماه اسوج آمد دید
که تمام هندوان بر نام بزرگواران خود فقیران و گدایان را خوردنی میدادند از مادر
خود پرسید که نام پدرم چیست تا که من هم بر نام پدر خود گدایان را خوردنی دهم اگرچه
مادرش از آگاه کردن او پهلو تهی ساخت الا بسبب بسیار اصرار انا مجبور شده حال ما ...

بیان کرد و مکان خبیث را نشان داد انا بمجرد شنیدن روانه سمت مکان او گردید
چون ڈھونڈا این را دید گفت چرا از زندگی بیزاری و از حیات به تنگ آمدی انا گفت
من فرزند سلدیو از شکم گوربجا انا نام دارم آن خبیث دانست که این فرزند بست
و وعده که در باب هدایت نجات او مادر انا کرده بود بیان کرد و گفت مرا بهر
برای نجاتم بیاموز جواب داد که به کاشی رفته در آنجا و کروت گیا مقیم شو بمجرد استماع
این سخن روانه کاشی گردید و انا اجمیر را آباد نمود و بعد از آن پسرش بر تخت نشست
و پس از مردنش فرزند او که مسمی به انندی بود به کار پشکر تعمیر کرد و بعد او راجه بیسودیو
گردید و فرزندش پرتهیراج عرف پتهورا در سنبت ۱۱۱۵ بکرم متولد شد چون بحد
بلوغ رسید ولیعهد گردید و خواست که قلعه بر قله کوه ناگهوار بنا کند و عمارت آغاز کرده
اما آنچه در تمام روز تیار شدی بشب بیفتادے مدتی همین ماجرا ماند آخر الامر پتهیراج
بخواب دید که شخصی میگوید که برین کوه قلعه تیار مکن بلکه به بیتلی تیار کن لهذا بجای
تارکوه قلعه تعمیر شد بعد او انتگ پال قوم راجپوت راجه دهلی گردید و در سنبت ۱۲۰۸
بکرم پتهورا سمت بدری ناتهه رفت و از آنجا والد خود یعنی راجه سومیر را همراه خود
آورده تخت دهلی باو سپرده بسوی پیشاور برای جنگ با قوم روهیله رفت و پیچھے
بهولا بهیم والی گجرات قوم سولنکی به دهلی از پیشاور بدهلی با افواج حمله نموده بعد جنگ
عظیم سومیر را بکشت و روانه گجرات گردید چون پتهورا آمد بر تخت نشست وقتے
میر حسن برادر شهاب الدین باغی شده بملک پتهیراج آمد شهاب الدین به پتهورا
نوشت که اگر برادرم را از ملک خود براندی مرهون تفضل بیکران و تفقد بی پایان
شدی و الا مرا به سلطنت خود رسیده بدان راجه جواب داد که هر که به پناه خود آید
باحسن او تن در دادن و از پیش براندن شعار راجگان ذوی الاقتدار نیست چون
اراده خود بآمدن اینطرف می نگارند چه مجال شما ست که در سرحد ما گامی بزنید اگر

طائرے هم قصد اینجانب نماید پرش بسوزد آخر خوف من آسمان و زمین لرزیست
بادشاه ازین جواب هیبت ناک در جوش آمده حمله آور گردید در سمبت ۱۲۰۰
بکرم از فوج بادشاه و راجه بقصبه بیکانیر که از ناگور بفاصله ۳۰ میل ست جنگ
و جدال واقع شد آخر الامر بادشاه مقید گردید بعد پنجروز فوجی همراه ساخته
بادشاه را بغزنین فرستاد و بار دیگر در سمبت ۱۲۴۰ بکرم در مقام پانی پت از بادشاه
و راجه پتهوراج نوبت محاربه رسید در آنجا هم شاه پا بزنجیر شد و بعد ۳۰ پنج روز
بادشاه هشت هزار راهوار بطور جزیه داده رهائی یافت بار دیگر بمقام بیکانیر
اتفاق محاربه افتاد و بار لشکر سلطانی هزیمت یافت و بادشاه دستگیر گردید باز
بعد دادن همان قدر مرکب مطلق العنان گشت قصه کوتاه همچنین تا هفت بار بادشاه
بقید در آمد و بار هفتمین تا شش ماه مقید بود و بار هشتم بادشاه فتحیاب شد و پتهورا
زنده گرفتار و سلطان راجه را کور کنانید چند راے بادفروش که مقرب پتهوراج
بود چون خبر این واقعه شنید نزدیک بادشاه آمده مبارکباد فتح داده از هر در سخنها
راند و گفت که راجه در تیراندازی کمالی دارد که بر نشانه بی شست از پس پرده میزند
و تیرش خطا نمی کند بادشاه ازین سخن متعجب شده نیزه قلم برو داد و گفت که تیر بزن چون
مکرر گفت راجه بادشاه را نشانه کرده چنان زد که خدنگ در حلق بادشاه خلیده او
جان بحق سپرد و من بعد راجه هم و چند رای خود را خود کشتند تا اینجا احوال راجگان اجمیر بود
نقل قطب الدین بختیار اوشی رح در کتاب دلیل العارفین نگاشته اند که مدتی بخدمت
خواجه بودم مگر حضرت گاهی بر کسی اعتراض نفرمودند روزی طرف گذر شده شیخ
علی مرید حضرت هم همرکاب بودند که شخصی دامن شیخ بگرفت و گفت که آنچه از من وام
گرفته مرا بده بملاحظه این کشاکشی حضرت فرمودند برای چندی مهلت ده این
وام ترا ادا خواهد کرد الا او از قبول این معنی سر باز زد هر چند بلطف و آشتی او را می فهمانیدند

اورا یک ہم نمے شنید حضرت خواجہ بر و مبارک از دوش اقدس بر زمین افگندند و فرمودند
که بهر قدر زر که ذمه این کس باقیست از زیر بر دیگیر چون او زیر بر دست انداخت
خواست که از حق زیاده بگیرد دستش ہیچ ہمچو خشک گردید فریاد و واویلا آغاز کرد
و گفت که وام را معاف نمودم از خطایم درگذر کرده آید حضرت دعا فرمودند دستش
بحالت اصلی گرائید فی الحال بر قدم افتاد و داخل سلسله خدام عالی گشت و در بیان
کتاب نوشته است که روزی نزدیک خواجه رحمة الله علیه شخصی آمد و گفت که از مدت
مشتاق خدمت بابرکت بودم الحمد لله والمنة که امروز از شرف قدمبوس والا مشرف
شدم و تکرار این بیکرد خواجه سوی او ملاحظه نمود و تبسم میفرمودند بعد لحظه ارشاد
شد که انچه در دل داری بعمل آر و وعده وفا کن چون آنکس این کلام گوش کرد لرزه
بجسمش افتاد و امان طلبیده عرض کرد که حضرت بر تمام ماجرا واقف اند من شخصی
چه مقصود بودم من بعد کارد از بر خود برآورده پیش حضرت بیفگند فرمودند اختیار است
کسی کمی که این شیوه بهتر نیست آنکس گریان شده بر قدم افتاد و گفت که از من
گناهی عظیم شد و در شد جزای آن سزاوارم که قتل نموده شوم فرمودند که این طریقه
ما نیست هر که با ما بدی نماید در عوض آن با و نیکوئی کنیم این فرمودند و از قدوم فیض لزوم
سرش را بر داشتند و در حق او دعای نیک فرمودند و او خدمت حضرت اختیار نمود
چنانچه از برکت خدمت چهل و پنج حج بیت الله و زیارت روضه نبی صلی الله علیه وسلم
او را حاصل گشت و بهانجا در قرب و جوار دفن گردید و در بیان کتاب نوشته است
که کافری که چهره مبارک بدیدی مسلمان گردیدی الحمد لله علی ذلک و حضرت فرید الدین
گنج شکر از خواجه قطب الدین بختیار اوشی روایت میکنند که خواجه در باب اهل سلوک
فرموده اند که بلاے دوست را رضاے دوست بدانند و فرمودند که بلای دوست
رحمت اوست بنابراین روزیکه دوست نزول بلا بر من نمیفرماید میدانم که از نعمت

عظیم محروم ماندم روزی بخدمت پیر دستگیر حاضر بودم شیخ برهان الدین رنجیده خاطر
و بصورت غمگین آمد بخدمت خواجه عثمان هارونی رضی الله عنه فرمودند که ملول چرائی
گفتند که همسایه ام دیوار خود را چنان بلند کرده که بی پردگی با زنان میگردد حضرت
فرمودند که چون او دیوار را بلند کرده در زمین می افتد و گردنش می شکند القصه این شیخ
برهان الدین با زنم کلان خود گشته میرفت در راه بود خبر رسید که همسایه آن دیوار افتاده
و گردنش شکست باز خواجه ارشاد فرمودند که بمن و مولانا بهاء الدین و قاضی
حمید الدین ناگوری بیشتر اشتیاق دیدار بود در حضرت پیر و مرشد حاضر بودیم فرمودند
که انسان را باید چون بمجلسی برود جائیکه جا یابد همانجا بنشیند تا دیگران جای لایق کنند
چنانچه روزی حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم مع چند از اصحاب رضی الله عنهم
نشسته بودند درینجا آشنا کسی برای قدمبوسی حضرت صلی الله علیه وسلم آمدند بعضی
همانجا یافته نشستند و دیگر در پس کسان و آن سوم جای بلند نیافته بازگشته
حضرت جبرئیل علیه السلام بخدمت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم آمده گفتند که
رب تعالی جل شانه فرموده است که ای حبیب حجاب در صف آخر نشسته از وی راضی
گناهانش بخشیدم فردای قیامت او را رسوا نخواهم کرد و که از این رفت گویا از
رحمت ما مایوس گردید هر سال چون حاجیان از کعبه شریف آمدندی گفتندی
که حضرت خواجه عثمان هارونی رضی الله عنه بطواف خانه کعبه دیده ایم و فلان روز در آنجا
در مجلس نشستند و این هم بپایه تحقیق رسیده که هر شب حضرت بزیارت خانه کعبه
تشریف میبردندی و قبل از نماز فجر باز آمدندی از حضرت پیر دستگیر خواجه عثمان هارونی
رضی الله عنه نقل مینماید که حضرت خواجه یوسف چشتی چنان کند ذهن بودند که قرآن شریف
حفظ نمیکردید روزی در عالم رویا پیر خود را دیدند که میفرمایند که چرا رنجیده گشته
که کلام الله حفظ نمیشود ارشاد شد که هر روز صد بار سوره اخلاص خوانده باشی وقتیکه

از خواب بیدار گشتند به تلقین پیر خود عمل کردند در اندک مدت قوت حافظه چنان ترقی
کرد که بوده هرچه تمام کلام الله شریف حفظ گردید و بقوت حافظه هر روز پنج
ختم کردندے روزے پرسیدم که قرآن مقدس را در لشکر و سفر دریا و جای خوف
با خود داشتن درست است یا نه فرمودند در ابتدای اسلام کلام خدا را همراه
نمیداشتند که شاید بدست کفار نیفتد و از وقتیکه اسلام ترقی یافت همراه میدارند
و در فضیلت قرآن شریف فرمودند که پس از وفات سلطان محمود غزنوی کسی او را
بخواب دید و پرسید که او تعالی با تو چه ساخت جواب داد که شبی در ایام سلطنت
در خوابگاه من کلام الله نهاده بود و چون بخفتن رفتم خیال کردم که در اینجا قرآن شریف
داشته است چسان خسپم یا کلام مجید را در مکان دیگر بفرستم این هم دور از ادب دانسته
خود در خانهٔ دیگر رفته بخفتم حق سبحانه و تعالی جل شانه به سبب تعظیم کلام مقدس
گناهانم بخشید حضرت خواجه عثمان هارونی میفرمودند هر که تلاوت قرآن مجید می نماید ایشان را
اعتقاد میدارد چشمانش مدام روشن خواهند بود و هیچ با نقصانی ندیده او را
نخواهد یافت بزرگی قرآن شریف بر مسندی پیش خود نهاده نشسته بود شخصی که چشمش
درد میکرد آمد و گفت که در چشم من آزار است هر چند علاج کردم هیچ نفع نکرد حالا
بخدمت حضرت حاضر شده ام خدا را دعا نمائید ایشان رو بقبله نشسته بودند
بعد دعا کلام الله پیش چشمش در آوردند فوراً آزار دیده او رفع گردید و فرمودند
که در جامع الحکایات نوشته دیدم که شخصی روزگار خود را در فسق و فجور بسر برده بود
چون بمرد کسی او را بخواب دید که بحکم او تعالی در بهشت میرود موجبش استفسار کرد
جواب داد اگرچه در تمام عمر خویش کاری نیکو نکردم مگر عادتی داشتم که تعظیم کلام مجید
بسیار مینمودم هر کجا میدیدم بتکریم می استادم و بر سر می نهادم و کسیکه علما را بسبب
نسبت حق مے بیند او تعالی مثل او فرشته پیدا مینماید که تا قیامت در تسبیح و تهلیل

مشغول خواهد بود و بروز بعث و نشر از قادر مطلق بشفاعت تمام گناه او را عفو
خواهد کنانید و هرکه با علمای دیندار دوستی میدارد ثواب عبادت هزار ساله و مقام
علیین بیابد در فتاوی ظهیری از حضرت رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم روایتست
که هرکه بنظر ارادت و اعتقاد بسوی علما ببیند یا تا هفت روز بصحبت شان ماند باریتعالی
تمام عصیان او را معاف نموده ثواب عبادت هفت هزار ساله در نامهٔ اعمالش مندرج
میکند باز فرمودند که شخصی از علما نفرت میداشت و چون عالمی را بدیدی رو دیگر ز آنید
چون بمرد رویش بقبله کردند الا سمت دیگر گردید هرچند که فکر ساختند مفید نشد حیران
ماندند بالاخر هاتف آواز داد که چرا انقدر محنت بیفائده میکنید این شخص قدر علما و مشائخ
نمیکرد و از ایشان کراهت و نفرت میداشت و هرکه از آنها نفرت میدارد او را از هر طرف
میگردانیم و روز قیامت آنرا بصورتی دیگر خواهیم برداشت و در دوزخ خواهیم انداخت
و باید که جانب کعبه بنظر ارادت نگاه کند که یکبار اگر باعتقاد طرف کعبه بنگرد ثواب عبادت
هزار ساله و هزار حج در نامهٔ اعمالش مندرج میشود و هزار حوران در بهشت برای او
معین میسازند و جانب چهره پیر خود نگریستن هم ثواب عظیم ست در معرفت المرید حضرت
خواجه عثمان هارونی رضی الله عنه ارقام فرموده اند که هرکه یکروز هم بادب و عقیدت
خدمت پیر کند در بهشت خدای جلشانه هزار خانه بخشد و در هر خانه صد حور خواهند بود
و روز قیامت بغیر حساب در جنت خواهد رفت و ثواب عبادت هزار سال خواهد یافت
و مرید را لازم است که سخن پیر را بگوش جان بشنود خصوصاً در باب روزه و نماز وغیره
و تا تواند همیشه بخدمت پیر حاضر باشد و اگر پیوسته نتواند گاه گاهی قدمبوس شود چنانچه
زاهدی بود بسیار متقی و پرهیزگار کسیکه نزدش رفتی گفتی که خدای مقدس در قرآن مجید
فرموده که من انسان را برای طاعت آفریده ام نه برای آرام و راحت پس باید
که کاری دیگر نکنیم چون جان بحق سپرد شخصی او را بخواب دید استفسار کرد [illegible]

آمد جواب داد که باری تعالی عصیانم بخشید گفت بہیچ عمل گفت که بسبب خدمت پیر خود
من بعد خواجہ عثمان ہارونی رضی الله عنه بچشم تر فرمودند که روز قیامت تمام مشائخ
را در دنیا گلیم و دلق پوشیده خواهند برخواست و دلق ازیک که جواهر پیچ خواهد بود و چون
از حساب فارغ خواهند گشت و مشرف بشرف بخشش ارحم الراحمین آیند هم مریدان
و اولاد و والدین خود را بہمراہی خویشتن از پل صراط که راه هزار ها سال است
بیک دم گذرانیده در بهشت خواهند رسانید این کلام تا اینجا رسیده بود که شیخ
شهاب الدین چشتی و شیخ محمد اصفهانی و چند دیگر درویش تشریف آوردند حضرت
خواجہ فرمودن آغاز نمودند که هیچ شئے در دنیا نیست که در قدرت قادر مطلق
نمایان نبود و بارے حضرت رسول مقبول علیه الصلوٰة والسلام اراده ملاقات
اصحاب کهف که مراد از اولیا امت پیغمبر زمان گذشته است فرمودند و بجناب
کبریای الٰهی عرض کردند حکم شد که ملاقات شما باین فریق اینجا نخواهد شد مگر آنکه گذرید
و باز رجعت شود و در دین شما آورده شوند حضرت فرمودند پروردگارا از کرم و عنایت
تو امید وارم تا با ایشان ملاقات کنم ارشاد شد که بر اصحاب مبارک یک یک گوشه
گلیم گرفته بهوا بنشینند پس همچنان بعمل آمد و هوا اصحاب را الیسر غار رسانید
ایشان سلام علیک گفتند اصحاب کهف جواب سلام دادند من بعد صحابی رضی الله
عنهم ذکر ملت سرا پا برکت آنحضرت صلعم نمودند اصحاب کهف دین احمدی را اقبال
و رسالت رسول صلی الله علیه وسلم و وحدانیت حق تعالی جل جلاله و ایمان را
اقرار و عذر تشریف آوردن اصحاب با جمال ساختند بعد این کلام خواجہ فرمودند
که چیزے از قدرتش بیرون نیست و انسان را باید که از حکم او تعالی منحرف نباشد
باز گریان شده فرمودند که روزے در خدمت حضرت خواجہ عثمان ہارونی رضی الله
عنه حاضر بودم و چند درویش دیگر هم بمجلس نشسته بود شخصے ضعیف آمده سلام

حضرت بسے تعظیم او کردہ برابر خود جا دادند و او نشست حضرت استفسار حالش
کردند گفت که از سی و پنج سال پسرم گم شده و هنوز خبرش نیافتم و در جد و تجسّسش
بانهایت رسیدم و از جهت تدابیر عاجز شده بخدمت عالی حاضر گشتم جناب والا برای
وصال با فرزندم دعا فرمایند حضرت چون این سخن گوش فرمودند تا دیر غور و تأمل
فرموده با حضار مجلس ارشاد کردند که شما دعا کنید تا پسرش دستیاب شود چنانچه
همه دست بدعا شدند هنوز دعا ختم نگردیده بود که کار آن مرد ضعیف بانجام رسید
پیش حضرت از و فرمودند که به خانه خود رفته با پسر خود ملاقی شو او رخصت گردید
و در راه مژده آمد پسر خود شنید و چون به مکان رسید بصارتش که همچو حضرت
یعقوب علیه السلام از کار باز مانده بود از وصال یوسف گم گشته اش روشنائی
یافت و فی الحال با پسر خود بخدمت حضرت خواجه عثمان هارونی رضی الله عنه حاضر
گشت حضرت از آن طفل پرسیدند که کجا بودی گفت که در فلان دریا بقید دیوان
افتاده بودم امروز بزرگی همشکل حضرت در آنجا رفتند و بدست خاص زنجیر را کشاده
مرا چشم بند کردن و به پای خود پای نهادن را فرمودند چون چشم باز کردم
خود را بر ساحل دریا یافتم آن مرد تا اینجا گفته بود که حضرت خواجه عثمان هارونی
انگشت بر لب نهادند او خاموش شده بر قدم اعلی افتاد خواجه باز فرمودند که
از ایشان قدرت حق پوشیده نیست و از روایت کعب در بیان تولد حضرت
رسول مقبول الصلوة والسلام منقول است که خدا تعالی فرشته نهایت جمیل
و حسین جائیل نام آفریده که دوام کلمه لا اله الا الله محمد رسول الله ورد او
سیاه رو دارد او دو دست یکی جانب مشرق و دیگر سمت مغرب و شب و روز
در اختیار او ست چون آن روشنی میکند روز میشود و چون تاریکی میکند شب شود اگر
یکی میکشاید یکی نمانده شدن دیگر نما بود در لوح پیش او نهاده و از رو نوشته

سفید بر وی چیزی رقم شده چون آن او در وی می افزاید شب می کاهد و چون کم مینماید شب
می افزاید بنابرین روز و شب پیوسته کم و زیاده میباشد بعد ازین خواجه آبدیده
شده فرمودند که این چنین حالات را بجز خدا دوست کسی نمیداند و همچنین
فرشته ایست او دو دست دارد یکی بر زمین و دیگر بر آسمان در قبضه اول آبست
و در اختیار ثانی هوا ازین هر دو اگر کدامی از اعتدال زیاده شود تمام عالم یا بلغزد
یا غرق گردد و کوه قاف نزد رب المعبود بزرگ ترین کوههاست و جمله اشیای
دنیا وی برو موجود است و در قرآن مجید خبرش داده شده و فرشته قوقائیل
نام است تسبیحش کلمه طیبه لا اله الا الله محمد الرسول الله است و وقتیکه رحیم حقیقی آرام
و آسایش رعایای خود بر قوقائیل را برای کشادن دست میفرماید و اگر آن قهار را
اعتاب مد نظر میباشد به بند کردن دست ارشاد میکند آندم تمام دریا و چشمها خشک
میشوند و آب بسیار کم در دنیا میماند گویا دستهایش نیستند بلکه رگهای زمین اند
که چون دستها را می کشاید رگهای زمین کشاده میشوند و چون بند میکند بند می گردند

ذکر بعض کلمات فرموده حضرت پیر و مرشد خواجه از کتاب اخبار الاخیار و مونس الارواح

دل عشاق آتش ست آنچه در وی افتد سوزد و آتشی از وی تیز تر نیست و حالش مانند
انهار و جویهاست که تا در دریائی نه آمیزند ناله مینمایند همچنان دل عشاق است
که تا باصل خود واصل نمیشود آه و فریاد میسازند و پس از وصل آوازی هم
برنمی آید و درین دنیا دوست خدا چنان مستغرق دریای وحدت میباشند
که اگر لحظه هم از یاد حق غافل شوند همان دم فنا گردند و دوست آنرا میگویند که باوصاف
سه گانه موصوف باشد که در وی این سه اوصاف باشند اول سخاوت مثل دریا دوم مهر
همچو مهر سیوم تواضع مانند زمین و صحبت نیک بهترست از کار نیک و صحبت بد بدتر

از کار بد و توبهٔ مرید آنزمان مستحکم خواهد بود که تا سی دو سال گناهی بر نامهٔ اعمال
او ثبت نباشد و فرمودند که مرشدم ارشاد نموده اند که انسان مستحق فقر شود
اگر علاقه بدنیا ندارد و کمال مرتبه عارف آنست که از عرش تا تحت الثری درمیان
دو انگشتهای خویش معائنه کند وای طالبان از گناه و عصیان شما را آنقدر
ایذا نخواهد رسید چندانکه از خوار و بیمقدار داشتن برادر مومنین و مسلمین و علامت
معرفت حق نفور از خلائق و سلوک دائمی و خاموشی لازمی و در عرفا فرقه ایست
که درمیان اوشان و حق جل جلاله پرده نمی ماند و چهار چیز گوهر نفس است اول
درویشی که مثل توانگریست ثانی گرسنگی که چون آسودگیست ثالث غم و الم که مانند
خورسندیست رابع اگر کسی با او بدی نماید در عوض او نیکی کند شعر بدی را بدی
سهل باشد جزا اگر مردی احسن الی من اساء و وقتیکه طالب بودم طواف کعبه
مینمودم اکنون که واصل بحق شدم کعبه طواف من مینماید و باید که از ناجنس بدکردار
و خلاف شرع و عادت دوری نورزد و وقتیکه حضرت آدم علیه السلام از بهشت
رانده شدند چنان گریه و زاری آغاز نمودند که تمام اشیا نوحه و فریاد گرفتند بجز زر و سیم
خدای جل جلاله از آنها استفسار سبب فرمود جواب دادند که بر عاصیان او تعالی
چرا ما گریستیم پیوسته حق تعالی و تقدس ارشاد نمود که بعزت و اجلال خود تا عوض
تمام چیزها فرمودم و آدم را مکرمت ساختم و در ریاحین نوشته که روزی جناب رسالت
پناه علیه الصلواة والسلام بر جماعتی گذشتند که خنده و دندان نما میکردند حضرت فرمودند
السلام علیکم اوشان بتعظیم ایستاده جواب سلام دادند و سخت مهموم شدند حضرت
فرمودند مگر نجات یافتید جواب دادند نفی ارشاد شد که مگر از حساب قیامت
و دوزخ فارغ گشتید گفتند نه پشیمان گردید که شاید از شرف بشارت جنت و
امن بعذاب الهی مشرف گردیده از آن هم انکار کردند فرموده شد که از کدام خوشی

چندان ستم عشق دید آنها جواب نداد و نه نگاشته است که از آن روز کسی آنها را یافتی
نشدند همچو در اسرار الاولیا نگاشته است که روزی حضرت خاتون پاکدامن
رابعه بصری و شیخ حسن بصری و مالک دینار و شقیق بلخی باهم نشسته بودند و سخن در باب
صدق پیش مولی روان شد هر کس حسب حوصله خویش سخنی بیان کرد چون نوبت
بحضرت رابعه بصری رسید فرمودند که در حقیقت عاشق صادق آنست که هر چه
در دوستی او تکالیف شاقه بوی رسد آن همه را هیچ نفهمد و بمشاهده جمال دوست
مستغرق باشد در روزی صاحب حالی بر قبری نشسته بود و اهل تربت بعذاب گرفتار
و ناله و آه میخورد و بزرگی صاحبدل دیگر بر گذشت و فریاد مرده در دلش چنان
اثر ساخت که فوراً جان بحق داد و ابد بحظ آب گشته روان شد و ای عزیزان اگر از
حال مردگان معذب آگاه گردید غالب که هیچ نمک آب شوید

ذکر بعض خوارق عادات و کرامات حضرت خواجه معین الدین چشتی رحمة الله علیه

وقتی حضرت خواجه بمشغولی نشسته بودند مریدی آمد و بیان کرد که بادشاه اینجا امروز خارج البلد
میکند حضرت استفسار کردند که بادشاه کجاست گفت برای سیر بیرون شهر رفته است
فرمودند که برو و امن و امان بمان زیرا که شاه از اسپ افتاد و بمرد چون از انجا بیرون
آمد خبر فوت شدن بادشاه بسمع آنکس رسید و شاه والی جانب رفت و حضرت قطب الدین
بختیار اوشی میگویند که تا بیست سال بخدمت حضرت بودم الا گاهی حضرت را
صحت و تندرستی خویشتن ندیدم بل بارها شنیده میفرمودند که خدایا درد و مصیبت
را عنایت فرما گفتم که این چه دعاست ارشاد گردید که ارحم الراحمین آفرینندهٔ آسمان
و زمین چون اهل اسلام را درد و ایذا مرحمت میفرماید علامت درستی ایمان اوست
و آنکس از معاصی چنان پاک میگردد که گویا امروز از شکم مادر خود زاییده حضرت قطب الدین
بختیار اوشی قدس سره میفرمایند که روزی بنده و شیخ اوحدالدین کرمانی و شیخ شهاب الدین

مریدی بخدمت حضرت پیر و مرشد حاضر بود شمس الدین التمش تیر و کمان گرفته
از آن سمت برآمد چون حضرت او را دیدند فرمودند این طفل بادشاه دهلی خواهد گردید
و با آخر زمان پیش آمد روزی حضرت در جماعت نشسته بودند و در باب فقر و سلوک
ذکر میفرمودند ناگاه سمت راست نظر فرموده باستادند و نشستند همچنین چند بار اتفاق
افتاد حضار مجلس حیران ماندند الا کسی یارای پرسیدن نداشت چون نقل برنابت
حضرت قطب الدین از خواجه رحمة الله علیه استفسار نمودند که این نشست و برخاست
از چه بود فرمودند که آنجانب تربت مقدس حضرت پیر دستگیر خواجه عثمان هارونی رضی الله عنه
بود چون آن جانب نظرم می‌افتاد مرقد منور بنظرم می‌آمد و بی‌اختیار می‌ایستادم
و حضرت خواجه اکثر شب تا سحر [illegible] نخفتند و [illegible] ناقص نشد الا بحاجتمندان [illegible]
و چون از مراقبه چشم میکشادند اگر او را بر فاسق نظر می‌افتاد او توبه و استغفار نموده
و اگر بر کافر اسلامش نصیب میگردید از حضرت قطب الدین بختیار اوشی نقل است
که روزی حضرت خواجه [illegible] میفرمودند آری تا معین الدین مریدان و فرزندان خود را
با خود بهشت نبرد در بهشت نباشد التماس کردم که از فرزندان کدام گروه مراد است
ارشاد شد که خلفای ما و مریدان ایشان که روز شمار امید نجات است و حضرت خود میفرمایند
که روزی بطواف کعبه مشغول بودم هاتف غیب آواز داد که ای معین الدین حق تعالی
میفرماید که از تو خوش شدم ترا بخشیدم زین مژده بپا سر گشتم و گفتم چون مرا
بخشید کمال عنایت و مهربانیست اما عرضی دیگر هم دارم اگر بپایه قبول رسد
حکم شد بطلب گفتم عاجز نواز مریدان و ارادتمندانم را نیز بخشش باشد گفت که
ایشانرا نیز بخشیدم خاطر جمع دار و آنحضرت را کلام الله [illegible] حفظ بود [illegible]
میفرمودند و بعد ختم [illegible] غیب آواز میداد که ای معین الدین ختم تو قبول بارگاه کبریا
گردید روزی خواجه عثمان هارونی رضی الله عنه [illegible] رحمة الله علیه [illegible]

میفرمودند هر که خرقه درویشی پوشد کار درویشان بکند و آن برداشت رنج و مصیبت
و فقر و فاقه است و چون صحبت غربا و فقرا با درویش زیاده شود باید دانست که
او کامل گردید من بعد فرمودند خدایا معین الدین را قبول کن و یکی از مقربان بارگاه
خود ساز فی الفور هاتف غیب آواز داد که نام معین الدین در ذیل محبوبان خود نوشتیم
و او را سرگروه مشائخان گردانیدیم میگویند هر که سه روز هم از صدق ارادت بخانه
خدمت میشد و ببرکت خواجه معین الدین رحمة الله علیه ولی الله و صاحب کشف و
کرامات میگردید منقول ست که در بغداد شریف هفت تن از قوم ترسا نهایت مرتاض
بودند تا شش ماه چیزی نمی خوردند و بعد عرصه مذکور از یک لقمه افطار مینمودند
و هزاران مردم معتقد شان بودند روزی بطور امتحان یا معارضه بخدمت حضرت
خواجه رحمة الله علیه حاضر شدند نظر کیمیا اثر افتادن همان بود و لرزیده بر قدم افتادن
شان همان حضرت فرمودند ای مشرکان با آنکه قدرت او تعالی است بیند آتش را که
مخلوق اوست می پرستید جواب دادند از آتش می ترسیم که روز قیامت در جحیم
عام بیفتیم آتش ما را نسوزاند فرمودند که این مراد شما از عبادت حق تعالی
حاصل خواهد شد نه از عبادت آتش ترسایان گفتند که شما خدا پرستید اگر آتش شما را
نسوزاند ایمان بیاریم و اسلام پذیریم فرمودند که ما را چه بلکه پاپوش مرا
نیز آتش نتواند سوختن و فوراً پاپوش مکرم در آتش افگنده دعا فرمودند
خدایا عزت و حرمت بدست تست چنان نشود که پاپوشم بسوزد و این بیدینان بگردند
همان دم آتش سرد گردید و داغی هم بپاپوش اقدس نرسید چون کفار این کرامت
دیدند فی الفور ایمان آوردند و به اکرام اسلام مکرم گشتند باری خواجه در شهر
گذشتند که در ساکنانش از مسلمانان تا وان نگرفتند چون کافری دید با هم جنسان
خود بیان نمود که اینجا چند مسلمان آمده اند قیام ایشان آب و هوای این شهر

خراب خواهد گردید بمجرد استماع این کلام جمله کفار مسلح گشته باراده دیگر جمع آمدند
اما بفور نگاه گفتن گرفتند که مایان تا بعد از حضرت نیم جد اکرم پدر باباشد و مسلمان شده
ایمان می آریم حضرت پیر و مرشد همه را یک قلم کلمهٔ طیبه و کلمهٔ شهادت تلقین فرمودند
و بهمین قدوم میمنت لزوم آن کفرستان بالکل اسلامستان گردید چون حضرت
متوجه اجمیر گشتند براه لاهور بدهلی رسیدند چون ازدحام و هجوم خلائق زیاده شد
از آنجا عنان عزیمت سمت اجمیر گردانیدند آنزمان در آن نواحی فی الجمله اسلام
رونق پذیر بود قطب الدین سید حسین را بر خدمت داروغگی اجمیر مقرر فرموده ایشان
قربت قدوم اقدس حضرت خواجه را غنیمت فهمیده از خدمت بابرکت فیضها میگرفتند
و قبل تشریف بردن ایشان اکثر کسان مسلمان شده بودند و کسانیکه اسلام
می پذیرفتند بطور جزیه و نذرانه علی قدر مراتب پیش مینمودند چنانچه اکنون هم
این رسم جاریست که پیش سجاده نشین حضرت چیزی بطریق نذرانه می نهند و
در عهد شمس الدین التمش خواجهؒ دوباره رونق افزای دهلی گشتند تا که موضع
ماندل بنام فرزند خویش شیخ فخر الدین معافی کنانند خیال باید ساخت که سلطان
شمس الدین التمش مرید حضرت قطب الدین بختیار اوشی بود اگر خادم خواجه هم
بود حق سلطان محمد هم حکم اجمیر درست کرده ارسال خدمت کردی اما اکثر اولیای
خلوت و شهرت را قبول نفرموده اند چنانچه رسول مقبول صلی الله علیه و سلم با وجود
چندین حشمت و اجلال اشیای مطلوب را خود از بازار خریده می آوردند القصه
این فرقه عاجزی و راستی و دیانت را شعار خود میدارند و چون حاجتی با کسی نباشد
آنرا از و پنهان نمیدارند چرا که چیزی از پارسائی پنهان نمی ماند پس چون بخالق
ظاهر است از مخلوق پوشیدن چه حاصل لهذا خواجهؒ نیز برای رهنمائی مریدان خویشتن
تشریف آوردند و همچنین رونق افروزی رسول الله صلی الله علیه و سلم از مکهٔ معظمه

بمدینه منوره نه از خوف کفار بود بلکه چند فوائد دراین هجرت هدایت خلق الله و شرف زمین
مدینه منوره و عظمت قوم نصارا و امتحان شان و اختبار کیان و عذاب بصنادید
آنجا و علی هذا القیاس و از مناقبات خواجه است وقتیکه ایشان در اجمیر مقیم
بودند شخصی کاشتکار آمده عرض نمود که کشت من حاکم اینجا ضبط کرده میگوید که تا فرمان
بادشاهی نه آوری از ما حصل اراضی خرمهره نیابی لهذا امداد حضرت میخواهم که از هیچ
اسباب نجات یابم زیرا که وسیله روزی جز این ندارم فرمودند که بعد این حاکم چه خواهی
کرد گفت انچه حکم شود فرمودند که اگر فرمان استمراری دستیاب شود تکالیف دائمی انقطاع
پذیرد گفت اگر جناب بحضرت قطب الدین نامه سفارش ارقام فرمایند البته فرمان
استمراری یا میعادی میسر گردد حضرت بعد غور و تامل فرمودند اگرچه از سفارش
کار تو برآمدن آسان است الا او تعالی و تقدس مراتعین برای کارت فرموده لهذا بیا و
همراه من شو و هماندم خواجه عازم دهلی گشتند و قبل ازین چون حضرت میرفتند حضرت
قطب الدین را اطلاع میفرمودند و بتاریخ معهود بادشاه و حضرت قطب الدین برای پیشوائی
بیرون شهر تشریف می آوردند مگر این بار اطلاع نفرمودند اتفاقاً شخصی بخواجه ملاقی
گردید و او دیده بحضرت قطب الدین اطلاع داد ایشان متعجب و متحیر ماندند الا فوراً
پیش بادشاه رفته حال شنیده بیان فرمودند و خود به پیشوائی تشریف بردند و بادشاه
نیز ایما تیاری مع افواج و جلوس شاهی باستقبال آمد خواجه قطب الدین رحمة الله
علیه را بار یافت سبب تشریف آوری بی اطلاع نهایت اضطرار بود مگر از هجوم
کسان موقع یافته نشد بعد رخصت بادشاه و دیگر کسان حضرت قطب الدین عرض
نمودند که اگر گاهی رونق افروز این دیار میگشتند بندگان بشرف اطلاع
مشرف میشدیم الا امسال چه وجهش و ازین همه کمال انتشار داریم لهذا ترتیب وجهش
بیان فرموده آید خواجه فرمودند که برای مراد این کس و حالش از سراپا ارشاد فرمودند

حضرت قطب الدین زیاده تر حیران ماندند و گفتند یا حضرت اگر خادمی از خدام
اقدس بسلطان گفتی ممکن بود که این کس بمراد خود رسیدی چه حاجت آنکه حضرت
پیر و مرشد خود بدولت تشریف ارزانی فرمودند حضرت فرمودند درست است
الا هر اهل اسلام در زمان ذلت و غربت گونه قربت از رحمت حق میدارد و چنانکه این شخص
نزدم آمد بسیار محزون بود چون مراقب شدم و بحضرت باریتعالی عرض نمودم حکم شد
که شریک رنج او شدن عین بندگی و عبادت است پس بطمع کمال خود تا اینجا آمدم و
بهر قدم که این شخص خوش میشد مژده آن بمن چندان عنایت میگردید که ثواب
عبادت آنجا برابرش نتواند شد اگر سفارش گردی کارش برآمدی مگر فائده من گشتی
بمجرد اصغای این کلام فیض انجام حضرت قطب الدین را طبع جمع شد و در دلیل العارفین
خواجه قطب الدین می نگارند که بعد ازین گاهی بدهلی تشریف نیاوردند و در همین سال
بجامع اجمیر تشریف داشتند و بنده نیز برای قدمبوس رفته بود و در آن مجلس
جمله مریدان و اقربای حضرت حاضر بودند ارشاد شد مرگ جسر است که دوست را
با دوست می آمیزد و محبت آنرا میناست که یاد یار محب از قلب باشد نه صرف
از لسان که ذکر زبانی اعتباری ندارد و در ذکر محبت نوشته که باریتعالی میفرماید
چون ذکرم بر تو غالب میگردد من بر تو عاشق میشوم فرمودند که مزارم همین جا
خواهد شد و انتقال سفر آخرت در پیش دارم و من بعد شیخ علی سنجری فرمودند
فرمانی بنویسید که من خلافت و مسند بخواجه بختیار کاکی اوشی دادم چون نوشته
گشت بنده طلبیده شدم چون آداب بجا آورده قریب تر رسیدم حسب ارشاد نشستم
و حضرت بر سرم کلاه و عمامه مقدس نهاده خرقه مبارک پوشانیدند و بدستم عصای
همایون دادند و مصلا و قرآن شریف و نعلین عنایت فرموده ارشاد فرمودند
که این امانت از رسول مقبول صلی الله علیه وسلم تا خواجگان من رسیده و از اوشان

بمن عنایت گردیده و هنوز در امانت موصوف خیانتے نه ورزیده و حق امانت کما حقه
بجا آورده ام حالا بشما میدهم چیزے از چیزها از حق این را نخواهید نمود و چنان نکنید که روز حشر
موجب خجالت و ندامت ما شود و دستم گرفته و بسوے آسمان نظر کرده بمن
فرمودند که ترا حواله الله تعالے که واقف احوال نزدیک و دور ساختم و از دشت
معنوی سیراب ساختم و من بعد ذکر چهار گوهر که پیشتر ذکر شده بود فرمودند خواستم که رخصت
شوم در بین اثنا حضرت خود فرمودند که برو و جائیکه باشید با مراد باشید بنده آداب
بجا آورده رخصت شدم و در دهلی رسیدم و از آنروز بعنایت حضرت رجوع هر آدمی
واصل بمن گردید در مونس الارواح نوشته که حضرت قطب الدین بعد از عنایت
گردیدن خرقهٔ خلافت تا بیست روز در اجمیر ماندند و پس ازان در دهلی تشریف
آوردند و بعد از عرصهٔ بیست یوم خبر وحشت اثر هوش ربا جانگزا یعنی رحلت حضرت
خواجه معین الحق والدین قدس سرهم سامعه خراش گردید واضح باد که درین مقام مصنفان
اشجار الجمال و مونس الارواح و اخبار الاخیار مختلف مینگارند بعض قائل تاریخ ششم
ماه رجب سنه ششصد و سی و سه [۶۳۳] هجری نبوی اند و بعض قائل ماه ذیحجه سنه ششصد
سی و دو [۶۳۲] هجری نبوی و پس این ناقص میشود قول اول مرتبهٔ تصحیح یافته در آید و تاریخ وفات
حضرت بقاعدهٔ ابجد بدین الفاظ برآید آفتاب ملک هند و پس ازانکه خواجه
رحمة الله علیه چو حضرت ذوالنون مصری بر پیشانی این الفاظ عربی مرقوم بوده
حبیب الله مات فی حب الله یعنی دوست خدا در محبت حق بمرد و عمر حضرت نود و شش سال [۹۶]
و مدت قیام حضرت در اجمیر چهل و نه [۴۹] سال است و در سنه پنجصد و سی و هفت [۵۳۷] هجری حضرت
تولد یافتند و در سنه پنجصد و هشتاد و سه [۵۸۳] هجری در اجمیر تشریف آوردند و مزار شریف
اندرون بلدهٔ اجمیر است در زمانهٔ سابق عمارت روضهٔ مبارک از خشت بود و بعد ازان
سنگی گردید و بیشتر مخدوم خواجه حسین ناگوری آنجا عمارت بنا کنانیدند و پس ازان

دیگر ملوک واہل حاجات تعمیر ساختند ہنوز کرامات حضرت ہمان سانست چنانکہ در
حین حیات بود و در ماہ رجب ہر سال بیشمار کسان از بلاد و مداین دور دراز بتقریب
عرس مقدس می آیند ہنگامیکہ حضرت مراحل پیماے دار باقی گشتند اکثر اولیا
واکابر آن عہد ہمین واقعہ دیدند کہ حضرت جناب رسالت پناہ صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم ہمراہیان خویش میفرمایند کہ دوست خدا از دنیا می آید و من باستقبال
او آمدہ ام و بزرگی خواجہ را بخواب دیدہ احوال پرسیدہ ارشاد فرمودند کہ چون
مرا زیر عرش بردند آوازی آمد کہ ای معین الدین چنان مخوف چرا ہستی جواب دادم
کہ از جباری و قہاری تو فرمان گشت کہ ہر کہ بتاریخ دہم ذی الحجہ سورۃ الفجر بخواند اورا
خوف نباید بود جائیکہ بخواہی بمان این ملک بقا از نعمتہای من پر است

ذکر قبیلہ داری و عیالداری حضرت

از کتاب مونس الارواح و اشجار الجمال بعض میگویند کہ حضرت کتخدا نشدند و بعض
قائل اند کہ کتخدا گشتند الا اولادے نبود مگر ہر دو اقوال بپایہ صحت نرسیدہ درست
آنکہ حضرت متاہل ہم گشتند و اولاد نیز بود چنانچہ در کتاب اخبار الاخیار
مصنفہ شیخ عبد الحق دہلوی مرحوم نوشتہ کہ حضرت دو نکاح نمودہ بودند اول
با خاتون عصمت بدین نوع نکاح گردید کہ چون حضرت بار اول از اجمیر بدہلی تشریف
بردند و از آنجا باز باجمیر رونق افروز گشتند سید وجیہ الدین مشہدی عموی سید حسین
مشہدی داروغہ اجمیر صبیہ داشتند بغایت حسین و جمیل خلیق و لیق بالغ و مدام
در فکر نسبت او پریشان می ماندند ناگاہ شبی بخواب دیدند کہ حضرت امام جعفر صادق رضی اللہ
عنہ میفرمایند است وجیہ الدین بشارت حضرت رسالت پناہ صلے اللہ علیہ وسلم است
کہ عقد شرعی [illegible] با خواجہ معین الدین حسن سنجری بہ بندید چون صبح صادق شد

گشتند فوراً بحضرت خواجہ حاضر شدہ ماجرای خواب عرض نمودند ارشاد شد کہ
اگرچہ عمرم بسیار گذشتہ و ضعیف شدم الا حکم حضرت بسر و چشم قبولست پس نکاح
کردید و حال از ازدواج ثانی چنین کہ شبی خواجہ بخواب دیدند کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ
و آلہ و سلم میفرمایند ای معین با آنکہ تو حامی دین من ہستی الا سنت من ترک
سنتی را ترک ساختی و اتفاقاً ہمان شب ملک خطاب حاکم پیلی بر کافران حملہ کردہ
دختری کہ امی راجہ آن نواحی گرفتار کردہ صبح آن نذر حضرت گذرانید خواجہ
بتعمیل حکم شب قبول فرمودند نامش امۃ اللہ نہادند و از بطن خاتون امۃ اللہ دختر
بسیار با فضل و کمال زاییدند و شوہرشان شیخ رضی الدین بودند و قبر مقدس حافظ
[illegible] اند [illegible] پرہیزگار خورد است و مقبرہ شیخ رضی الدین
[illegible] از مضافات ناگور بر کنار حوضی واقع است و سہ صاحبزادگان شیخ ابو سعید
و شیخ فخر الدین و شیخ حسام الدین بودند بعض میگویند کہ این ہر سہ صاحبان از بطن
خاتون امۃ اللہ اند و بعض قائل اند کہ از بطن خاتون عصمت و شیخ سید محمد گیسو دراز
[illegible] حضرت نصیر الدین قدس سرہ اند مگر گروہی بر پیش متفق اند کہ این ہر سہ برادران
از بطن خاتون عصمت اند و سید شمس الدین طاہر یک فرقہ در حدیث ایشان میگویند
[illegible] شیخ ابو سعید از خاتون عصمت و شیخ فخر الدین و شیخ حسام الدین از بطن خاتون
[illegible] واللہ اعلم بالصواب و شیخ فخر الدین کہ نہایت بزرگ و صاحب کمال
[illegible] در حوالی اجمیر جاگیر یافتند بعد وفات خواجہ [illegible]
[illegible] شیخ [illegible] برادر حضرت فخر الدین انتقال فرمودند و تربت شریف
[illegible] بر کنار حوضی است و شیخ حسام الدین صاحبزادہ خورد از وی [illegible] غائب
[illegible] اند [illegible] شیخ فرید چشتی فرزند زادہ قاضی حمید الدین ناگوری
[illegible] نقل میکنند کہ بعد از اولاد صاحبزادگان حضرت خواجہ از [illegible]

ارشاد فرمودند که چون ایام شباب بود اشیاء مطلوبه بی دعا و طلب از بارگاه باری عنایت
شدی و حالا که ایام پیری به غلبه کرد چیزیکه میخواهم با وجود استدعا بدیر میسر میشود
این نسبت بنده جواب دادم که یا حضرت بر ضمیر منیر اظهر و روشن است که چون حضرت
عیسی علیه السلام در شکم بودند حضرت مریم رضی الله عنها بی منت غیرے در محراب
فواکه بے فصل میافتند چون حضرت ممدوح تولد گشتند حضرت مریم رضی الله عنها
حسب معمول بتلاش میوه رفتند الا نیافتند بل فرمان شد که یا مریم بهر درخت
خرما را برای دستیاب ثمره اش بجنبان حضرت این تفاوت را خیال فرمایند
حضرت جواب دعاگو را پسند فرمودند و شیخ حسام الدین سوخته پسر حضرت فخر الدین
اکثر صحبت شیخ نظام الدین بداونی قدس سره کرده از اقربا در قصبه سانبهر بیست
مغرب از گذر اجمیر واقعست بودند و خواجه معین الدین خورد فرزند حسام الدین
سوخته اند و بجهت تفرقه از خود آنجا تا مشان شهرها یافته و قبل از بیعت ریاضت شاقه
اختیار ساختند و بحکم خواجه بحضرت شیخ نصیر الدین محمود قدس سره خرقه خلافت
پوشیده اند از اینجا یکی از فرزندزادگان حضرت خواجه بزرگ شیخ بایزید بودند
که در عهد سلطان محمود خلجی از سیاحی جهان بازگشته دعوی فرزندی خواجه نمودند
پادشاه دعوی معلوم نساخته باجمیر رفتند زیراکه ایشان هم عالم کامل بودند و شیخ
احمد مجد [illegible] نوشته اند که شیخ بایزید از فرزندیست حضرت انکار هم ساخته بودند لیکن
چون از پادشاه [illegible] شدند که شیخ بایزید از خاندان حضرت خواجه [illegible]
نیستند چون پادشاه تحقیق ساخته از شیخ مخدوم حسین ناگوری و مولانا [illegible]
و دیگر علماء عصر و فضلای دهر محقق گشته که شیخ بایزید از فرزندان شیخ نظام الدین
بن شیخ حسام الدین بن شیخ فخر الدین بن حضرت خواجه معین الحق والدین اند شیخ
مخدوم حسین ناگوری خویش بودند نسبت اولاد خود با اولاد حضرت بایزید نمودند

ازین خویشاوندی زیاده تر ثابت شد که شیخ بایزید از خاندان حضرت خواجه اند
جهان آرا بیگم در نسخهٔ مونس الارواح نوشته اند که والد ماجد حضرت بادشاه
خلافت پناه صاحب قران ثانی شاهجهان بادشاه غازی دام ملکه را بر سیادت
حضرت خواجه معین الحق والدین اطمینان کلی نبود و همواره در تفتیش صحت
سیادت می‌بودند و اگرچه اکثر عرض کردم که حضرت سید حسنی الحسینی هستند الا کما حقه
یقین نمیگردید روزی اکبرنامه ملاحظه میفرمودند دران بعض احوال و ذکر سیادت
حضرت یافته کما ینبغی مطمئن گردیدند و در نسخهٔ اشجار الجمال نوشته که اولاد خواجه
معین الدین خورد بن خواجه حسام الدین سوخته موصوف در ناگور قیام ساختند
و اولاد خواجه قیام الدین بن خواجه حسام الدین سوخته ممدوح باجمیر سکونت پذیرفتند
و بجای خواجه معین الدین سجاده نشین آن مقام گشتند و اندکی عرصه گذشت
که سجاده نشین آنجا میر نجم الدین بن سید فخر الدین بن سید محمد بن سید علاء الدین
بن سید علم الدین بن شیخ ابو الخیر بن شیخ معین الدین بن خواجه شیخ بایزید
بن شیخ طاهر بن شیخ بایزید بزرگ بن شیخ احمد بن شیخ فخر الدین بن خواجه معین الحق
والدین اند و عباد الله را هدایت و رهنمائی میفرمایند و شخصیکه این کتاب را
باردو تصنیف نموده باری بخدمت شان رفته بود و این بیت گفته او ست
بیت ولی ملک هندوستان حضرت خواجه معین الدین ✤ ز نسلش بر سر سجاده
قایم میر نجم الدین ✤ احوال خلفاے حضرت بطور بسیار مختصر چون خواجه تقسیم
ممالک به خلفا فرمودند حضرت حمید الدین صوفی قدس سره را دهلی و خواجه
قطب الدین بختیار را ناگور مفوض فرمودند وقتیکه ایشان بجاے مقرره خود ها
رسیدند خواجه قطب الدین شکوه نمودند که درینجا مردان شاغل و عدا طلب نیستند
درینجا چکنم و شیخ حمید الدین صوفی گله کردند که درینجا مردان صاحب غرض طالب اند

فرصت عبادت نمیدهند چون خواجه اینخبر شنیدند هر دو بزرگواران بجاے یکدیگر
فرستادند و بعد ازان ایشان بجاے خود بودند و گله نفرمودند و حضرت خواجه
قطب الدین بختیار کاکی اوشی بن سید کمال الدین احمد از سادات چشتی ساکن موضع
اوش از مضافات قصبه فرغانه اند وجه التسمیه نام کاکی این ست که بارے در دهلی
بسبب عدم رغبت ایشان تنگی معاش بود چون طفلان از گرسنگی فریاد آوردندی
حضرت اشاره سمت حجره نمودندی و ازان نان پخته بقدر قوت لایموت برآمدی
و آن نانرا کاک گفتندے و حینیکه ایشان بعمر یک و نیم سال بودند والد ماجد
انتقال ساختند و نصف کلام مجید در حمل از شنیدن تلاوت مادر خود یاد نمودند
و نصف بقیه را قاضی حمید الدین بحکم الٰهی در یکدم یاد کنانیدند و من بعد حضرت
خضر علیه السلام ایشان را حواله امام ابو حفص نمودند چنانچه تعلیم علوم ظاهر
و باطن ایشان نمودند و بالکلیه تعلیم علوم باطنی از خواجه معین الحق والملة والدین
یافتند و در اخبار الجمال نوشته که بیست سال قبل از بیعت در سیر ریاضت مستغرق
شده بودند و صفائی باطن حاصل نموده و اکثر با خضر علیه السلام صحبت داشتند
بعد ازان از حضرت خواجه بیعت کردند و غیر وے از مناقبات ایشان
که در بدو رساله هذا بیان گشته بران اختصار کرده شد بارے در ماه صفر روز
جمعه مع هفتاد مریدان صاحب کمال از مسجد بمکان تشریف می آوردند جائیکه
اکنون روضه شریف ست استاده فرمودند که ازینجا بوی عشاق می آید مالکش
اگر بفروشد بگیرید مریدی رفته مالکش را بیاورد و آن سه زمین را حضرت ازو
برضا و رغبت خریده جای مزار خود معین فرمودند و همه مریدان جای مزار خود
نشان نموده بر مکان تشریف آوردند در شب غره ربیع الاول خادم را فرمودند
که نیاز مولود شریف نمایند و هر سال محفل مولود شریف بر مکان حضرت میگردید

و تمام مشائخان شهر آمده مولود شریف میخوانیدند و قوالی نامزد امیر محمود دیوی
چون حضرت او را دیدندی فرمودندی که این لائق صوفیان است الغرض در شب
غره سماع آغاز گردید و در جذبه و شوق تا تاریخ دهم ماه مذکور تمام از ان هفتاد و
مریدان جان بحق تسلیم نمودند و فائز بجنان شدند و بتاریخ دهم بر مکان شیخ
علی محفل بود و بر در دولتخانه حضرت هم مجلس بود چنانچه از سماع بیهوش گردیدند
و در همان عالم بیهوشی بسبب اخلاص و محبت بر مکان شیخ علی تشریف بردند
و قوال غزل آغاز نمود و چون این شعر رسید شعر کشتگان خنجر تسلیم را * هر زمان
از غیب جانی دیگرست * ازین بسیار ذوق فرمودند و بیخودی بدرجهٔ نهایت غلبه
کرد و همانسان رونق افروز خانقاه گردیدند و در همان حالت بتاریخ چهاردهم
ماه ربیع الاول سنه ششصد سی و چهار ۶۳۴ هجری رحلت فرمای دار البقا گشتند و
مزار مقدس در دهلی کهنه زیارتگاه خلایق است ذکر شیخ حمید الدین ناگوری
مرجع اهل سلوک و طریقت مخزن ولایت و شریعت سالک مسالک ترک و تجرید
عارف معارف توکل و تفرید امیر مملکت حقیقت پیر طالبان طریقت محمد عطا لقب
بسلطان التارکین شیخ و صوفی حمید الدین ناگوری قدس سره از خلفای
عظام خواجه بودند و از خاندان سعید بن زید که یکی از عشره اصحاب بهشتی
اند پیدا گشتند و عمر شان چنان دراز بود که تا وقت حضرت سلطان الاولیا
شیخ نظام الدین زنده بودند منقول ست که روزی حضرت خواجه معین الحق
والدین فرمودند که اینهم در قبولیت کشاده است هر کس چیزیکه خواهد بیاید چنانچه یکی
مستدعی دین گشت و دیگر طالب دنیا خواجه با صوفی صاحب ممدوح فرمودند
که شما میخواهید که در دین معزز و مکرم باشید گفتند بنده چیست که گستاخی نماید
اراده والا انچه اولی حضرت در شان ایشان فرمودند تارک الدنیا و فارغ

حسن القضا سلطان التارکین حمید الدین ناگوری وهمین لقب شان گردید وچون
خواجه بسوی قطب الدین قدس سره اشاره نمودند ایشان هم همان جواب دادند که
صوفی صاحب گفته بودند وصوفی در موضع سوالی که از مضافات ناگور است
چند طناب زمین بدست شریف میکاشتند وآن یک عمر هره دیگر نمیگرفتند خواجه
میفرمودند که مابین اولاد ما وشما فرقی نیست چنانچه بعد خواجه درمیان اولاد
حضرت رضی الله عنه وصوفی خویشاوندیها گردید وصوفی در سنه شش صد و
هفتاد وسه هجری بتاریخ بست ونهم ماه ربیع الآخر رحلت فرمای دار السلام
گردیدند ومرقد شان متصل شهرپناه بوده در ناگور واقع ست ذکر شیخ محمد
یادگار چیزی از احوال ایشان پیشتر نوشته شد لهذا زیاده نوشتن خالی از طول
کلام نیست ذکر شیخ علی الا احوال ایشان هم بالا گذشته از لقاصای تو
خواه وکرامت خواجه ذکر شیخ عبد الرحمان نو وقتی ایشان خلف فرید الد
در سفر وحضر اکثر همراه خواجه میبودند وچنان در خدمت پیر ومرشد حاضر بودند
گویا رتبه فنا فی الشیخ حصول بود ومقوله او شانست که هر که با درویشان
بها چیزی وانکسار پیش آید خدا تعالی اورا بزرگ گرداند وشیادی دو
وهر که طعامهای از پنهور ودیو شاکهای لطیف پوشد وغافل خسپد او دو
از خدمت وموسس آنکه بخلاف این باشد ذکر شیخ حسین ایشان اهل کشف
وکرامت بودند وقول شان بود که خدایا شوق جنت دارم ونه غم دوزخ
حسرت ذوق فضل وکرم تست وآن مرا حاصل است ذکر خواجه جمال الدین
او شیخ ایشان اکثر در گوشه عزلت میماندند ونهایت مجذوب بودند قول
شان اینست که علامت دوست حق آنکه همیشه تنهایی دارد وعادت
ایشان کسی دیده بی تامل بر وعمل نماید واز نکوهش دیگران عبرت پذیرد وطالب

تماچہ اہل عاقبت کسی نمیباشد و ہرکہ از لذائذ دنیا متمتع گشت از نفائس عقبیٰ
محروم ماند ذکر مولانا ضیاء الدین کہ فاضل علم خلاصہ بودند بالا گذشتہ
ذکر شیخ اوحد الدین کرمانی ایشان نہایت مجاہدہ و ریاضت مینمودند مقولہ
اوشان است کہ تا مقدور ہر کس را کوشش دین و دنیا باید و آنکہ در دنیا زہد
اختیار کرد و طمع را بوجب این شعر سعدی شیرازی قدس اللہ تعالیٰ سرہ
طمع را سہ حرف است ہر سہ تہی ٭ مگرد و ازان طامع از ابہی ٭ ترک نمود تمام
خلق محتاج او خواہد شد ذکر مولانا بہاء الدین ایشان درویش کامل بودند
فرمودہ اند کہ دل عارف خزانہ ایست پر از حکمت ہای الٰہی چون در حکمت
بستہ شود عارف بمیرد و لیکن خواہش نفسانی ندارد با لذائذ محبت حق یاد ذکر
دوست زیادہ نمودن موجب خوشنودی اوست ذکر شیخ محمد اصفہانی
ایشان بر مقام فنا فی اللہ بودند و مقولہ اوشان است ہرکہ طمع کرد احسان
حق فراموش نمود و ہلاک شد و ترک دنیا سنت افضل است و صحبت حق
فرض اکمل ذکر شیخ حسن ایشان بر مقام فنا فی الرضا بودند فرمودہ اند کہ خوشدلی
ہمان است آنکہ رجوع سمت باریتعالیٰ دارد و محبت او تعالیٰ بر محبت تمام دیگران
غالب باشد و دوری از دنیا موجب قربت خداست ذکر شیخ برہان الدین چشتی
ایشان فرمودہ اند کہ جائی بخطر تر از جنت نیست ذکر شیخ محمد واحد چشتی ایشان
میفرمودند کہ ضمیر مومن در یک ساعت ہفت بار متغیر میگردد و دل منافق تا
ہفتاد سال یکسان میماند ذکر شیخ جلال الدین تبریزی ایشان میفرمودند
ہرکہ با ماسوای اللہ محبت دارد او خوار است و در دنیا مارا دو چیز خوش می آید
یکی صحبت فقرا دیگر خدمت اولیا و ہرکہ از و کار مسلمان آسان شود در حشر
ثواب عبادت سی سال میدہندش ذکر شیخ احمد ابن عبد الواحد برہان ایشان

بر زبان مقدس میراندند که راه حق دو قدم است یکی دنیا و دیگر آخرت
چون انسان ازین بر دو بهمت تمام بگذشت بقرب واجب تعالی رسید و فقیر را
از جهان استغنا باید ذکر شیخ سلیمان ایشان مریدان خود را تلقین فرمودندی
که هرکه در پناه توبه آمد گویا او در زنهار عصمت جا گرفت و محبت آنرا نامند
که جز دوست بکسی علاقه ندارد ذکر شیخ مولانا بهاؤ الدین ایشان میفرمودند
طالب صادق را از ذکر حق سیری نمیگردد و بغیر شغل آرام نمیباشد ذکر شیخ
بهاء الدین محمد بغدادی مقوله او شان ست که بلند ترین مقامها خوف ست
و احمق ترین اشناها آنست که گوید یافتن او تعالی اهم است و کسی او را نیافته
ذکر شیخ احمد ایشان میفرمودند که موجب موت اصلی انسان دو چیز است
یکی سوال چیزی غیر حق و دیگر خوف از کم مایگی و عالی همت آنکه بر نفس سرکش غالب
آید ذکر شیخ [illegible] ایشان میفرمودند که تا درویش ترک شهوت نکند کامل نشود
[illegible] راه آنکس [illegible] که در دست راست کتاب الله و در دست چپ سنت
رسول الله دارد که در روشنی او گمراه و مخذول نشود واضح باد که اگر ذکر
بالتفصیل نموده آید کتابی دیگر باید لهذا باجمال تمام ذکر کرده شد

خاتمة الطبع

پس از ستایش خداوندی که بضیای وجود فیض آمود رسل و انبیا تاریکی
جهل را یکسر زائل فرموده و بواسطه شرف بعثت آنها سلسله هدایت بتعیین
اقطاب و اوتاد و ابدال و اولیای کرام و اصفیای اهل باطن ذوی الاحترام قائم گردانید
مژده شنیدن را باد که درین ایام نیکو انجام رساله نافع خاص و عام الموسوم [illegible]
بشرح و بسط تمامی محتوی [illegible]

چشتیه قدس اسرارهم واسوهٔ اهل یقین پیشوای دین خواجه معین الحق والدین
حضرت حسن سنجری ثم الاجمیری قدس سره وحالات کرامت انتساب وخرق
عادات حضرت از وقت ولادت باسعادت و قدوم شریف بهر مرز و بوم و حصول
بیعت ظاهری و باطنی و تشریف آوردن بهندوستان و معارضه براجه پتهورا
والی اجمیر فی الجمله این رساله مذکور ترجمهٔ باب سوم ست از کتاب هدایة المعین
و مونس الارواح و کتاب اشجار الحال و اخبار الاخیار موسوم به وقائع
شاه معین الدین چشتی که صاحب استعداد منشی بابو لال صاحب خلف
رشید منشی کشوری لال صاحب منصف درجهٔ اول رئیس اله آباد و تلمیذ خاص عالم
نبیل مولوی عظمت علی صاحب که بعد اصلاح استفادهٔ خدمت اوستاد خویش
این ترجمه را بحسن عبارت رونقی داده حالا حسب خواهش ذائقه شناسان مذاق تصوف
باردوم بمقام لکهنو محله حضرت گنج در مطبع نامی منشی نول کشور بماه نومبر ۱۸۸۱ عیسوی
منطبع شده آویزه گوش روزگار گردید خدای دوجهان مقبول و مطبوع عالم و عالمیان کناد